

Ponedjeljak, 23. januar 2006.
Statusna konferencija
Svedok Aernout van Lynden
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 14.23 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA PARKER: Dobar dan. Želim vam svima ponovo dobrodošlicu, ovaj put u 2006. godini. Gospodine Moore, izvolite.

TUŽILAC MOORE: Hvala. Hteo bih da se prvo pozabavimo sa nekoliko administrativnih pitanja koja će biti od pomoći Pretresnom veću. Prilikom našeg poslednjeg zasedanja, nešto pre Božića, raspitivali ste se o obelodanjivanju. Moram da kažem da smo drugi put proverili ona pitanja koja treba da budu obelodanjena prema Pravilu 68 i Pravilu 66 i s obzirom da smo morali da se oslanjamo na nešto drugo šta je ostalo pre tog dana, mi smo pronašli dodatni materijal koji smo dostavili Odbrani, radi se o materijalu prema Pravilu 66 i Pravilu 68. Tu su izjave svedoka od kojih su neki dali svoje iskaze tokom prethodnog mandata. Možda će biti neophodno da ponovo pozovemo neke od tih svedoka, ali samo na kratko, ali sam iz razgovora sa mojim učenim kolegom saznao da će oni zatražiti od Pretresnog veća vreme do ponedeljka da se razjasni u kojoj meri im je potreban taj dodatni materijal. Što se tiče svedoka koji je samo delimično bio saslušan, pronašli smo jednog drugog svedoka, ne želim da spominjem njegovo ime na javnoj sednici, moje kolege znaju o čemu se radi, mi ćemo da tražimo da se pozove i taj svedok, ali će to moći da se učini pošto se završi sa ovim delimično saslušanim svedokom. Ja ne vidim da bi trebalo da bude problema bar što se tiče radnog rasporeda. I na kraju, u vezi sa dogovorenim činjenicama, usaglašenim činjenicama. Samo mogu da kažem da u vezi materijala koji se tiče Tomislava Merčepa, radi se o materijalima opšte prirode, o događajima u maju i junu i ja sam spomenuo mojim kolegama da mi imamo poverljivih materijala koji se tiču tog Merčepa, ne želimo da ih obelodanimo, možemo uopšteno da kažemo zašto ne, i rekao sam ako oni žele da sastave neku listu činjenica s kojima se oni slažu da budu usaglašene, ja ću to da pregledam, na taj način nećemo da imamo administrativnih teškoća, a s druge strane sam posao će da se odvija brže. Dakle, u vezi sa administrativnim pitanjima mislim da mi imamo kontrolu nad tim. Moje kolege će da iznesu svoje molbe ili žalbe ako budu smatrali da je potrebno. I sada, ja lično, želeo bih da iznesem jednu molbu. Iz već navedenih razloga ne bih želeo da to bude na otvorenoj sednici, pa bih zamolio da ne radimo u petak.

SUDIJA PARKER: Hvala gospodine Moore. Pretpostavljam da ste o podnesku koji se tiče petka već razgovarali sa Odbranom?

TUŽILAC MOORE: Da. Oni su upoznati sa svim tim pitanjima.

SUDIJA PARKER: Hvala. Imali prigovora na to da ovo Pretresno veće ne zaseda u petak kako bismo pomogli gospodinu Mooreu?

ADVOKAT VASIĆ: Nema, časni Sude nema prigovora na to.

SUDIJA PARKER: Hvala gospodine Vasić. Pretresno veće sada najavljuje da neće biti zasedanja u petak u ovom Predmetu. Barem ove nedelje. Vidim da je kolega Vasić ustao.

ADVOKAT VASIĆ: Hvala časni Sude, ja sam samo hteo da se izjasnim ono šta je moj uvaženi kolega pokrenuo ovde pred Sudom. To je ovo obilje dokumentacije koju su svi timovi Odbrane dobili od Tužilaštva u periodu od polovine decembra do danas. Mi smo obećali Pretresnom veću i to obećanje ispunili da onaj perod koji smo imali slobodan, van sudnice, iskoristimo da postignemo sve ono šta nam je bio problem u startu zbog zakasnelih diskložera koje smo dobili od Tužilaštva na početku suđenja i Odbrana je taj deo posla uradila, no onda smo se suočili sa tom situacijom da nam je Tužilaštvo za mesec dana dostavilo oko 4.500 stranica materijala i po Pravilu 66(A)(ii) i po Pravilu 68 i ono što Odbranu posebno brine, to je činjenica da je od 14 svedoka koji su ovde saslušani, da smo za osam svedoka dobili izjave koje nam je Tužilaštvo dostavilo pod Pravilom 66(A)(ii). Ovo Odbranu brine kao neka praksa ubuduće, jer sigurno ćete razumeti da to utiče direktno na pripremanje odbrane, na liniju unakrsnog ispitivanja i da bi Odbrana insistirala da izjave svedoka koje tužilac poziva ko svoje svedoke pred ovim Pretresnim većem dobije pre njihovog svedočenja. Imajući u vidu, s jedne strane interese klijenata i obaveze Odbrane koje prizlaze iz Statuta (Statute) i Pravila o postupku i dokazivanju (Rules of Procedure and Evidence) i s druge strane ekonomičnost postupka kojoj Odbrana takođe daje svoj doprinos. Odbrana će zamoliti da dobije rok do ponedeljka kako bi se izjasnila o tome koji bi od ovih svedoka koji su ovde već saslušani, bilo u svetlu ovih novih izjava bilo potrebno nanovo pozvati i u kom delu bi ti svedoci bili unakrsno ispitivani od strane Odbrane. Odbrana ovaj rok želi da iskoristi kako bi se dobro odmerile sve okolnosti i kako bi mogla da odgovori svojim obavezama u odnosu na svoje klijente, a s druge strane da što manje utiče na ekonomičnost postupka. No ono šta je takođe bitno, čini mi se da ovakav način dostavljanja materijala možemo očekivati i ubuduće s obzirom da moje uvažene kolege su nas obavestile da je do ovoga došlo zbog određenih problema koji su bili u radu Tužilaštva u ranijem preiodu. No, Odbrana smatra da bez obzira na uzročnike, ovakve situacije, ove činjenice, idu direktno na uštrb Odbrane i mi zato molimo da moj uvaženi kolega ako može, obavesti Odbranu od kada je Tužilaštvo u posedu ove dokumentacije koju nam je dostavilo pod Pravilom 66(A)(ii) za svedoke koji su već saslušani. Da se to eventualno ne bi ponavljao za neke buduće svedoke koji ovde budu bili. Što se tiče ovih zabrinutosti u vezi materijala koji smo dobili, moje kolege će još govoriti o tome tako da neću više o tome da dužim, a želeo bih da pred Pretresno veće iznesem još dva pitanja. Jedno je u vezi svedoka koji je ovde delimično ispitan i za koga je ostalo još unakrsno ispitivanje od strane Odbrane gospodina Šljivančanina. Da li u vezi ovog svedoka, imajući u vidu da smo i za njega

dobili novi iskaz, i ostali timovi Odbrane mogu pristupiti unakrsnom ispitivanju, što mislimo da bi bilo pravično. A drugo što bih hteo da naglasim, to je da je Odbrana, kao jedan od proizvođača svog rada u ovom periodu, uradila ono šta je obećala Pretresnom veću i mi smo pronašli gospodina Rašetu, pitali ga za onaj sporni potpis na dokumentu koji nosi broj MFI 40 koji je ovde uveden za identifikaciju i mogu da kažem da je on potvrdio potpis tako da mi ne osporavamo da je on potpisao taj dokument i time se možemo baviti u nekom pogodnom trenutku na taj način. Hvala najlepše, ja bih imao toliko u pogledu toga šta je moj uvaženi kolega izneo.

SUDIJA PARKER: Zahvalan sam vam gospodine Vasiću, ja se izvinjavam jer sam pogledao na pogrešnu stranu stola. Ukoliko zatražite dozvolu za dodatno unakrsno ispitivanje, u slučaju da su vama, iz tih dodatnih izjava koje su vam stavljene na raspolaganje, da je to otvorilo neka nova područja ili uvelo neke nove elemente, utoliko ćete imati to pravo, dakle o tome ne treba da brinete. Ja sam siguran da ćete moći da postignete i sporazum sa gospodinom Mooreom o tome, s obzirom da vam je ovaj materijal tek sada dostavljen da ćete na osnovu toga imati mogućnost za unakrsno ispitivanje. Vi ste hteli nešto da kažete gospodine Lukiću, zar ne?

ADVOKAT LUKIĆ: Pokazao sam to konkludentno. Poštovanje časni Sude i svim učesnicima u postupku. Moram se potruditi da ne ponavljam, a da kažem još par reči na ovu temu za koji mislim da je jako važna za generalni status Odbrane u odnosu na svedoke koji su već svedočili. Naime, tokom unakrsnog ispitivanja nas je jako obradovao vaš pristup kao Pretresnog veća takozvanoj liniji unakrsnog ispitivanja odnosno uvek ste davali nama mogućnost da mi organizujemo liniju unakrsnog ispitivanja, da se ne prave pauze i da to bude delotvorno. Činjenica da smo mi sada dobili nove izjave svedoka koji su već svedočili je već nama nanela štetu i to moramo da kažemo zbog transkripta. Činjenica da će možda ponovo doći ti svedoci, da ćemo moći da ih ponovo ispitujemo u odnosu na neke delove gde su nekonzistentni sa onim što su već rekli, a baš o tome se i radi, ono šta smo mi do sada videli, nama narušava ono šta smo tad mogli da postignemo kroz način unakrsnog ispitivanja. I to je ono šta Odbranu brine ako se već desilo i ako je nastupila šteta u određenom smislu, mi molimo, da se utiče na Tužilaštvo da se u odnosu na sve buduće svedoke ne ponovi ta okolnost da smo u pitanjima, da smo u temi, pa da se onda ponovo vraćamo na temu. Znači i sami da to nema onog efekta kojeg ima kada se svedok unakrsno ispituje u onom kontinuitetu kako to Odbrana želi u svojoj liniji. Ono šta moram da podvučem to je da Odbrana ...

SUDIJA PARKER: Ponekad, po mom iskustvu, to jeste tako, međutim ponekad vam se jednostavno otvore nove mogućnosti. Nemoguće je izneti neku univerzalnu istinu o tome.

ADVOKAT LUKIĆ: Vi sigurno gospodine predsedavajući imate mnogo više iskustva od toga, od nas, ali mi sad to gledamo iz pozicije u trenutku kada su svedoci bili u sudnici, ali se slažem potpuno sa vama da to nije pravilo. Međutim ono šta je nas brinulo i ranije i na šta smo mi ukazivali, to se ne odnosi na ovaj tim Tužilaštva, ali se odnosi generalno na Tužilaštvo. Ovo je već treća situacija u kojoj je Odbrana dovedena da kažem u nekom

smislu da se njena prava na pripremi za fer suđenje donekle ugrožavaju. Setićete se da je Odbrani dato dodatno vreme za početak suđenja baš zbog ogromnog materijala koji smo dobili neposredno pred početak suđenja, setićete se takođe da smo dobijali *adendume* izjava svedoka 24 časa pre njihovog ulaska u sudnicu, sad se to popravilo, pa smo konačno počeli da to dobijamo blagovremeno i sada se dešava i ovo sa izjavama. Ja vam samo skrećem pažnju da pogledate zapisnike sa sastanka 65ter i statusne konferencije u februaru 2004. godine kada smo mi, sva tri tima, molili Tužilaštvo da nam daju sve materijale kojima raspolažu, a tadašnje Tužilaštvo i predstavnici Tužilaštva su rekli da ne žele da nas zatrpavaju s materijalima. Međutim nismo tada znali da je mnogo važno da za suđenje imamo adekvatno vreme, a da je predpretresno vreme kada možemo da se pripremamo. U svakom slučaju ne želim da dužim, samo sam hteo da u zapisnik unesem ove naše opservacije. Ispravljam ovde grešku u transkriptu, ja sam rekao 24 časa, na strani 7, red 12. Mi ćemo svakako želeći da ekonomičnost postupka zaista se u potpunosti ostvari i želeći da suđenje ide punim tempom i da ne bude bilo kakvih razloga da se od bilo koje strane usporava ili oteže, do ponedeljka sledećeg mi ćemo obavestiti Pretresno veće da li želimo da se neko od saslušanih svedoka eventualno ponovo pozove, a na vama će biti konačna odluka. Hvala.

SUDIJA PARKER: Hvala. Gospodine Moore, izneta je tvrdnja da je velika količina dokumenata po prvi put obelodanjena tokom ove pauze koja se završila. Možete li da nam objasnite o čemu se radi?

TUŽILAC MOORE: Naravno. Situacija je ovakva. Ovaj je Predmet kao što je poznato Pretresnom veću je trebalo da bude prenet u nadležnost jednog drugog postupka prema Pravilu 11bis. U to vreme su u Tužilaštvu postojali ti materijali koji se sada dostavljaju. Odluku nije doneo ovaj tim s obzirom da nije postojala namera da se taj materijal preda zato što je to trebalo da bude obrađeno prema Pravilu 11bis. Mi smo proveravali šta smo mogli, a ovaj Predmet, takva mu je priroda, je takav da se bavi gomilom različitih materijala. Mi smo prilikom drugog pregleda koji smo uradili u decembru našli gomilu materijala koji nije bilo obelodanjen, a trebalo je da bude. Ja mogu samo da se izvinim mojim kolegama u ime Tužilaštva. Jedino šta mogu da kažem da možda nije najbolje što je taj materijal pronađen, ali mi smo ga pronašli i trebalo je da bude obelodanjen u aprilu ili maju prošle godine jer je tada bio na raspolaganju. Međutim donesena je odluka, ne da se to zadrži sa lošom namerom, nego da se to prenese na onu sudsku nadležnost koja će time da se bavi. Dakle, to bi bilo obrazloženje. Ja sam razgovarao sa ljudima koji su vodili taj predmet ranije, oni su objasnili da je to razlog zbog koga taj materijal nije bio prva stvar koju su oni nameravali da obelodane, a trebali su. Ja mogu samo da izvinim zbog toga.

SUDIJA PARKER: A kada je taj materijal najzad dostavljen?

TUŽILAC MOORE: Mi smo taj materijal pronašli u decembru, početkom decembra, a dostavljen je pre Božića i odmah posle Božića. Nije sve bilo u jednoj gomili. Jedna stvar nas je, da tako kažem dovela do druge i mi smo pratili sve tragove i kako bismo nešto

pronašli tako bismo se time bavili. Ja sam do 22, 23. bio u Beogradu, tada sam bio u kontaktu sa gospodinom Lukićem i obavestio ga da postoji jedan deo materijala koji nije bio obelodanjen od strane prethodnog tima.

SUDIJA PARKER: Mislite u decembru?

TUŽILAC MOORE: Da. Dakle, ja sam bio u prepisci, vodio sam prepisku sa gospodinom Lukićem i razgovarao. Dozvolite da samo nešto razjasnim. Ali pre toga, molim trenutak strpljenja.

SUDIJA PARKER: Da, dakle datumi su tačni.

TUŽILAC MOORE: Dakle, obaveštenje kao i količina materijala jeste predata da kažem oko našeg Božića.

SUDIJA PARKER: Da li ste sada pronašli i obelodanili sav materijal za koji vi znate?

TUŽILAC MOORE: Da, ja mislim da više nema takvog drugog materijala osim ovog materijala koji ću da nazovem materijalom "Merčep". Definitivno postoji materijal vezan za tog Merčepa, ne želim da o tome govorim na javnoj sednici, ali ono šta sam rekao mojim kolegama, umesto da vodimo argumentaciju o tome da li to može da se uvrsti ili ne, ako Odbrana želi da iznese Tužilaštvu neke stavove na koje bi oni mogli da pristanu onda bih ja da pogledam da li se i ja slažem s tim predlozima i ako to nije nešto šta zahteva unakrsno ispitivanje od njih, ja u tom materijalu ne vidim ništa što bi bilo oslobađajuće prirode, čak je i relevantnost materijala nešto o čemu se razgovaralo. Način na kome bi se o tome razgovaralo, tamo gde ja obavljam praksu, je da ako postoji problem koji je možda sporan, recimo Odbrani ili Tužilaštvu, onda se iznese niz predloga i onda postoji možda mogućnost za neki sporazum. Dakle, mi smo spremni da razmotrimo takav jedan pristup. Ako to ne bude moguće onda ćemo naravno o tome morati da razgovaramo i argumentujemo pred Pretresnim većem tako da ću ja onda da iznesem svoju molbu i mislim da ta tema za sada još nije jasna.

SUDIJA PARKER: Hvala vam na tome. Dakle, ostavimo po strani sada tu komponentu Merčep i možemo da zaključimo da vi sada smatrate da ste vi obelodanili sve relevantne materijale?

TUŽILAC MOORE: Da, za sada smo mi obelodanili sve ono šta nam je poznato i moram da priznam, zbog ove situacije mi smo rešili da još jednom pregledamo sve materijale i sve šta su radili prethodni timovi.

SUDIJA PARKER: U redu, hvala vam na ovome gospodine Moore. Ja mislim da nema potrebne da sada Pretresno veće donosi bilo kakvu odluku ili bilo kakav nalog. Očigledno je da ćemo mi da dozvolimo Odbrani, dat joj je rok do ponedeljka kao što je rečeno, da kažu da li ima potrebe da se neki od svedoka ponovo pozovu da svedoče. Ako bude bilo

nekih teškoća s tim u vezi, o njima ćemo da razgovoramo onda kada nam ta potrebna obaveštenja budu data. Što se trenutno nas tiče mislim, dakle da više nema ničega šta je u zastoju i što su po rečima gospodina Moorea svi materijali za koje se zna obelodanjeni Odbrani. Gospodine Moore, možemo li sada da pređemo na sledeću tačku dnevnog reda.

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, koleginka Tuma će ispitivati narednog svedoka.

(svedok ulazi u Sudnicu)

SUDIJA PARKER: Izvolite gospođo Tuma.

TUŽITELJKA TUMA: Hvala, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Dobar dan.

SVEDOK VAN LYNDEN: Dobar dan, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Molim da sada uzmete ovu karticu koju vam daje poslužitelj i da pročitate svečanu izjavu.

SVEDOK VAN LYNDEN: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA PARKER: Hvala vam puno, izvolite sedite. Gospođo Tuma, izvolite.

GLAVNO ISPITIVANJE : TUŽITELJKA TUMA

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala, časni Sude. Zamoliću sada svedoka da kaže svoje puno ime i prezime.

SVEDOK: Ja sam Aernout van Lynden.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Čime se trenutno bavite?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Trenutno radim kao profesor na Američkom univerzitetu u Bugarskoj .

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Zamoliću sada svedoka van Lyndena da nam prepriča svoju karijeru.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sam počeo da radim kao novinar početkom 1979. godine, radio sam za holandske novine koje su se izdavala ovde u Hagu, bio sam na Srednjem Istoku, u Južnoj Evropi, u septembru 1980. godine bio sam u Bagdad gde je Saddam Hussein pokrenuo rat protiv Irana. Pokrivao sam sukobe sa obe strane. Početkom 1981. godine počeo sam da radim kao slobodan novinar i to pod ugovorom sam radio za *BBC*, za *The Washington Post* i za britanski *The Observer*.

Pokrivao sam ratove koju su vođeni u Libanu, zatim Iransko-Irački sukob i sovjetsku okupaciju Avganistana. 1986. godine otišao sam iz Bejruta za London, tamo sam radio godinu dana za televiziju, 1988. godine sam prešao na "Skaj televiziju", zatim *Sky News*, to je kanal na kome se 24 sata dnevno emituju novosti i onda sam radio za *Sky News* do 2001. godine i pokrivao sam ukrako govoreći, razne krize koje su izbile po Istočnoj Evropi 1989. godine uključujući Rumunsku revoluciju u decembru 1989. godine, kao i rat u Zalivu 1990. i 1991. godine. Zatim od 1991. godine, pa nadalje, pokrivao sam sukobe koji su izbili u Jugoslaviji kao posledica raspada Jugoslavije.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala vam, gospodine van Lynden, vi ste radili kao novinar i pokrivali razne sukobe. Recite nam koja je bila vaša specijalnost kao novinara?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ja bih reko da sam ja bio ratni dopisnik, odnosno političko-vojni novinar.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Možete li da mi kažete kada ste vi počeli da radite na takvim temama, kada ste počeli da pokrivete ratne sukobe kao ratni dopisnik?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa prvi rat koji sam pokrivao bio je rat u Libanu i ja sam u Liban otišao prvi put 1979. godine. To je bilo na samom početku moje novinarske karijere.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Možete li da nam kažete kakve ste vi sve sukobe posmatrali i o kakvim ste sukobima izveštavali tokom svoje profesionalne karijere?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa pokrivao sam razne sukobe, sukobe među vojskama dve države, na primer između Irana i Iraka, kao i sukobe unutar jedne države, na primer sukob u Libanu, gde su razne naoružane snage, grupe, delovale jedne protiv drugih. Vi znate, u Libanu su bili Palestinci s jedne strane, hrišćanske snage, muslimanske snage i Sirijska i Izraelska vojska. Naravno takav jedan sukob je u velikoj meri različit od sukoba gde se radi o dve zaraćene različite države kao što je to bio slučaj sa Iranom ili Irakom ili napad Iraka na Kuvajt 1990. godine jer tu imate organizovane oružane snage jedne zemlje koje se bore protiv istih takvih snaga druge zemlje. Dakle, za novinara je uvek mnogo lakše da deluje u situaciji koja vlada za vreme građanskog rata, na primer kao što je to bilo u Libanu. Kada mora da saraduje sa oružanim snagama onda je to uglavnom mnogo teže, snage su bolje organizovane i nad novinarima se vrši oštra kontrola.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala vam gospodine van Lynden. Dok ste vi izveštavali iz tih ratova, kakva ste vi iskustva tamo stekli. Da li ste posmatrali rat iznutra, jeste li bili tamo ili ste ga posmatrali spolja da tako kažem?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa znate, ratni dopisnici mogu da učine razne stvari. Jedna mogućnost je da novinar bude stalno na liniji fronta i da pokuša da odmah, direktno vidi šta se dešava na jednoj i na drugoj strani. Sada naravno kada se radilo o Iransko-Iračkom ratu, nije bilo moguće preći tu liniju fronta. Znači novinar mora da bude ili sa jednim ili sa drugim snagama. To nije bilo moguće na primer i za

vreme rata u Hrvatskoj 1991. godine. Ali to je bilo moguće tokom rata u Bosni 1992. godine do 1995. godine. Moglo je da se ode do linije fronta, da se vidi kako se naoružanje koristi, kako su organizovane jedinice, kako je organizovano komandovanje i rukovođenje, kako se ponašaju oružane snage na taktičkom i strateškom nivou. Dakle, novinar može da se upozna sa različitim aspektima ratovanja. Dakle, novinar mora da se obavesti o raznim aspektima ratovanja, ali jedna od ključnih stvari je da ode na liniju fronta i da vidi šta se tamo tačno dešava, kako izgledaju vojnici, oficiri, ljudi koji vode taj rat koji se odvija.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu, da li vi imate neko vojno obrazovanje?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ja sam Holandanin, ja sam odslužio vojni rok koji je postojao još tada sedamdesetih godina, ja sam bio u Kraljevskim holandskim marincima (Royal Netherlands Marine Corps) i mi smo funkcionisali kao profesionalna jedinica. Zatim sam godinu dana pratio obuku za rezervnog oficira i postao potporučnik. Zatim sam bio još dve i po godine u toj službi dok nisam počeo da se bavim novinartsvom.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada je to bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Od 1976. godine do kraja 1978. godine.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste upravo izjavili da ste pokriavli rat u bivšoj Jugoslaviji. Da li biste sada mogli da nam ukratko opište šta ste radili, da li ste imali nekakvu kancelariju iz koje ste radili i ako jeste kako je ta kancelarija bila organizovana?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sam prvi put posetio Jugoslaviju u junu 1991. godine, zapravo sam pošao u Sloveniju, u glavni grad, u Ljubljanu i to na dan kada je Slovenija proglasila nezavisnost od ostatka Jugoslovenske federacije. Pošto sam u Sloveniji proveo dve nedelje odatle sam povučen i poslat za Beograd da izveštavam o događajima koji su usledili iz Beograda. Dakle, od druge polovine jula 1991. godine, pa dalje ja sam bio baziran u Beogradu i pokrivaio sam taj sukob između Srba i Hrvata sa srpske strane s obzirom da sam bio baziran u Beogradu. U Beogradu je "Sky News" imao kontakte sa čovekom koji je tada radio za "Televiziju Beograd", sa Jakšom Šćekićem i taj čovek je pomogao da se otvori kancelarija u zgradi "Televizije Beograd". On je našao novinare, slobodnjake, Jugoslavene, ne Srbe nego Jugoslovene koji su radili samnom, takođe sam imao i prevodioca. U julu 1991. godine mi smo radili sa ekipama "Televizije Beograd" koje su bile na terenu, a počevši od avgusta 1991. godine "Sakj njus" je poslao ekipu kamermana i montažera koji su snimali na terenu i obrađivali snimke. Dakle, mi smo tako radili u tom periodu. Taj producent za terenski rad je nastavio da radi samnom tokom celokupnog perioda u kojem sam izveštavao o sukobu u Jugoslaviji, dakle do 1999. godine.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala. Dok ste bili na misiji u bivšoj Jugoslaviji i imali kancelariju u Beogradu, a kako sam shvatila vi ste imali i tim, ekipu koje je slata na teren i izveštavala sa terena o događajima. Vi ste pomenuli da su u tom timu bile tri osobe. Da li je to uobičajan sastav takvog tima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne. Osnovni tim za televizijsku ekipu koja radi za vesti se sastojao od dopisnika, od producenta, snimatelja i tonca, dakle uobičajeno je da takav tim ima četiri osobe.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pored te kancelarije u Beogradu da li ste imali još neku kancelariju?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: "Sky News" je imao još jedan tim, poseban tim koji je izveštavao o sukobu, ali sa hrvatske strane, 1991. godine. Kasnije, tokom rata u Bosni, imali smo više timova koji su se nalazili na više različitih mesta, zavisno od toga šta se dešavalo na terenu.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Ako možemo da kažemo, vi ste zapravo svoju misiju, da je tako nazovem, vršili iz Beograda?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Sa vašim timom?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Recite nam kada ste vi stigli u Hrvatsku prvi put?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: U julu, zapravo neposredno pošto smo stigli u Beograd, mi smo krenuli zajedno sa terenskim producentom u Bosnu, u grad zvani Bihac i tamo smo se smestili, a onda smo krenuli za Baniju, područje Baniju, u grad zvan Dvor na Uni i tamo smo se susreli sa pripadnicima srpskih oružanih grupa, sa čovekom koji se zvao Kapetan Dragan koji nas je poveo tog dana do Gline. Mi smo u tom području ostali nekoliko dana i posle smo otišli u Knin, u Krajini, to je bilo posebno područje unutar Hrvatske, tamo smo ostali nekoliko dana. Zatim smo se ponovo sastali sa Kapetanom Draganom i sa osobom za koju nam se činilo da tamo drži stvari pod kontrolom, sa Milanom Martićem i onda smo u neko vreme otišli nazad za Beograd zato što je takozvana Evropska trojka (European Troika), mislim da je u to vreme još uvek bila Evropska zajednica (European Community) stigla u Beograd na pregovore sa rukovodstvom. Dakle, mi smo se vratili u Beograd da bismo mogli da izveštavamo o tim pregovorima i mi od tog trenutka, pa na dalje nismo više radili sa srpskim kameranom, snimateljem.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dakle, od tog trenutka vi ste počeli da radite sa sopstvenim snimateljem?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dobro. A kada ste prvi put otišli u Istočnu Slavoniju?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa koliko se ja sećam, to je bilo u septembru 1991. godine. Moguće da je to bilo i krajem avgusta, dakle krajem avgusta ili početkom septembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Zbog čega?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Sukob se širio, prvobitno sukob je počeo u Kninu, u Krajini, ali u tom trenutku je do borbi došlo i u Istočnoj Slavoniji tako da smo otišli tamo da vidimo šta se tamo tačno dešava, da vidimo šta možemo da saznamo. Mi smo u Slavoniju ušli prešavši preko mosta kod Erduta, zatim smo obišli čitav niz mesta uključujući i Bršadin koji se nalazi zapadno, a to je znači severni front, dakle severno od Vukovara i Borovog Naselja. Dakle, to je mesto vrlo značajno zato što su Srbi tamo zauzeli silos, a Istočna Slavonija je ravnica tako da je za njih to bila neka vrsta kote, odnosno mesta sa koga su mogli da osmatraju šta se dešava na terenu.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Kažete da su vas tamo odveli. Ko vas je tamo odveo, odnosno da li ste vi tamo mogli da samoinicijativno odete ili ste morali prethodno da se obratite nekom organu za dozvolu i slično? Dakle, možete li da nam objasnite kako je to tačno izgledalo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa znate, jedna od osnovnih stvari kada je neko ratni izveštač je da mora da se izlaže rizicima, ali on mora da proračuna, da reši kojim rizicima može da se izlože. Dakle, tek tako otići na teren, a da se prethodno ne traži dozvola i da se ne vidi šta se dešava je potpuno suludo. Dakle, kako bi se prešao taj most kod Erduta i otišlo u Istočnu Slavoniju bio je potrebno da dobijemo dozvole od Saveznog ministarstva odbrane u Beogradu. Dakle, bila nam je potrebna dozvola od tog Ministarstva kako bismo mogli da prođemo kontrolne punktove i da stignemo do Istočne Slavonije.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li vi dobili nekakvu opštu dozvolu za kretanje ili je to bili nešto šta je bilo ograničene prirode? Kako je to izgledalo u praksi?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa koliko se ja sećam, mi smo za svaki pojedini dan morali da dobijemo dozvolu. To znači da sam ja sa svojim terenskim producentom otišao u Ministarstvo, u kancelariju njihovog portparola ili kancelariju za štampu, uglavnom mi smo tamo morali da objasnimo šta želimo da uradimo i onda nam je rečeno da će nam biti potrebne dozvole i da ćemo svakodnevno da ih dobijamo. To znači da je gospodin Kusovac, tako se zvao taj producent obično išao svakog poslepodneva u Ministarstvo, poslepodne ili uveče, kako bi dobio dozvole za naredni dan. Kada smo mi počeli da idemo u Istočnu Slavoniju preko Šida i Tovarnika, jer tada Dunav nije mogao da se pređe, dakle išli smo autoputem iz Srbije za Hrvatsku, u tom trenutku je armija otvorila posebnu kancelariju za štampu u Šidu.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su postojali neku uslovi za dobijanje tih dozvola?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sa ne sećam, ali nismo ih uvek dobijali. Nekih dana jesmo, nekih dana nismo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su vam davali obrazloženje?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, bar koliko se ja sećam.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste to uvek tražili od Ministarstva odbrane?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li vam je garantovano da ćete imati pristup putevima čak i uz dozvolu?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Nisam vas razumeo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste išli na različite lokacije, kada ste imali dozvolu, da li vam je ta dozvola garantovala da ćete stvarno i da uđete na tu lokaciju?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne. Zavisilo je od jedinica na koje bi čovek naišao kad bi tamo došao. Mi smo dobijali dozvole da pređemo na drugu stranu. Sećam se jednom prilikom, mislim da je to bilo u oktobru 1991. godine kada smo prešli iz Šida u Tovarnik, vozili se putem, naišli na nekoliko kontrolnih punktova i kada smo došli do određenog mesta morali smo da skrenemo desno, prema Negoslavcima. Tog dana smo razgovarali sa jednim generalom JNA koji nam je rekao da će nam biti dozvoljen ulaz u sam Vukovar. Međutim, u Negoslavcima smo bili zaustavljeni i koliko se se sećam, mislim mi smo ga zvali politički komesar koji nas je zaustavio i koji nam je rekao da dalje ne smemo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gospodine van Lynden, zamoliću vas da pogledate jednu mapu. Za predstavnika Sekretarjata (Registry) radi se o dokaznom predmetu 103. Uskoro će to da se pojavi na ekranu sa vaše leve strane. Prilikom sastavljanja, ova je karta u jednom obliku gde se nalazi sa drugim kartama je na raspolaganju i Pretresnom veću. Tako da vidimo sada. Gospodine van Lynden, da li vidite kartu?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pretpostavljam da prepoznajete ovo područje?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Tamo ste često bili. Molim vas na ovoj karti nam pokažite kojim ste se putem obično kretali kad ste išli ovim područjem? Spomenuli ste da je vaša kancelarija bila u Beogradu i da ste svaki put kada ste putovali morali da dobijete dozvoli za ulazak na tu teritoriju. Nazovimo to teritorijom Hrvatske za sada. Pokažite na ovoj karti kojim ste putem obično išli kada ste išli na takve zadatke?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Glavni put o kome sam govorio je ovaj autoput koji sam sada ucrtao, koji ide pored Šida, dakle reč je o autoputu, a to je bio naš najčešći put, odatle bismo išli za Tovarnik, zatim u Orolik, a iz Orolika smo mogli da krenemo na sever prema Negoslavcima i onda odatle, barem u završnim borbama za Vukovar smo išli dalje do Vukovara. Drugi put je severnije, radi se o prelazu kod Erduta preko reke Dunav, a zatim što se puteva tiče, ne sećam se baš kojim smo dalje putem išli. Mogu da kažem da smo samo dva ili tri puta prešli preko Erduta, ali u svakom slučaju taj put preko Erduta je jedna druga ruta od ove preko Šida.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste išli preko Erduta, tada ste takođe dolazili iz Beograda?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, da, uvek smo dolazili iz Beograda. Dakle, uvek tu sa desne strane na karti.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Molim vas ukratko nam recite i to uopšteno, o kom periodu govorimo kada ste išli tim putem. Obično ste išli tim putem Šid, Tovarnik, Orolik, Negoslavci, u kom je to periodu bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: To je bilo u septembru i oktobru i ja onda jedno vreme nisam bio tamo, išao sam na pauzu i vratio sam se tek u novembru. Prvi put sam 12. novembra išao. Tada smo uspeli čak da uđemo direktno u Vukovar i proveli noć u Vukovaru. Kada sam išao preko Šida i Tovarnika prvo sam samo stigao do sela Ilača koje se nalazi pre Orolika. Ilača, vidite, to se i na karti vidi. Tada su kuće još uvek bile u plamenu kada smo tu prošli, a zadnju deo puta nismo prešli u našim neoklopljenim vozilima nego smo bili smešteni u oklopni transporter JNA.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala. Zamoliću vas da mi opišete, tokom tih situacija kada ste putovali tim putem koji ste nam spomenuli, na šta ste obraćali pažnju, šta ste gledali, da li ste приметili razaranja sela? Recite nam, dakle šta ste videli dok ste išli tim putem?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Prvi put kada smo ušli u Tovarnik, mislim da je Tovarnik nedelju dana ranije pao u ruke JNA, tamo su mogla da se vide znatna razaranja. U Tovarniku je postojala i katolička i pravoslavna crkva, obe su bile prilično oštećene ...

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Ja ću da vas zamolim da malo sporije govorite.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Dakle, i kuće u selu su takođe bile oštećene. Bilo je tamo civila, ali se radilo samo o Srbima, hrvatskih civila, tako nam je bar rečeno, u selu nije bilo. Tom prilikom su nas odveli dalje u selo Ilača, i kao što sam rekao tu su zgrade, kuće još uvek gorele.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gospodine van Lynden, kad govorite o značajnoj šteti, možete li da nam to opišete, možete li da nam to predočite? Šta mislite pod tim?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pod tim mislim, kuće u tom delu Istočne Slavonije u selima, one nemaju uobičajena ulazna vrata kakva mi imamo ovde u Hagu. Ulazna vrata su iza dvorišta, dakle čovek prvo mora da uđe u dvorište da bi mogao da uđe u kuću. Dakle, ono šta smo videli je da je svaka kuća bila išarana mecima. Neke zgrade su bile pogođene i težim naoružanjem. Sada da li se radilo o tenkovima ili protivtenkovskim raketama, ne znam, nešto tako. Neke su kuće bile potpuno uništene. U Tovarniku se ne sećam da je bilo zgrada koje su još uvek gorele, ali se sećam da je bilo nekih iz kojih se dizao dim, na primer iz katoličke crkve. U Ilači je bilo kuća koje su bile potpuno uništene i još uvek gorele. Ja se ne sećam da sam video ijednu kuću koja nije na neki način bila oštećena. Neke su bile više, neke manje, a neke su bile potpuno uništene.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Vi ste dakle prilično dug period putovali kroz to područje. Da li možete da nam kažete da li je došlo do određene eskalacije tih oštećenja ili je situacija bila potpuno ista po selima sve vreme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja ne mogu da se setim da li je šteta bila veća pošto je to palo u ruke JNA, ali moram da kažem da je razaranje bilo očigledno. Neke kuće su gorele kao što sam rekao. Isto važi za Orolik, za Negoslavce, bilo je dakle štete, ali nije izgledalo da je situacija postojala gora pošto su ta mesta pala u ruke JNA. U svakom slučaju, tokom zauzimanja tih sela je definitivno naneta znatna šteta.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada govorimo o tom putu kojim ste išli, da li su bili kontrolni punktovi?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, bili su na zvaničnoj granici između Srbije i Hrvatske, po selima, tamo su vas zaustavljali, pregledali papire, zatim... Između sela nije bilo kontrolnih punktova, ali put Orolik - Tovarnik je bio prilično opasan, jer se uz njega nalazi kukuruzno polje i tokom celog tog perioda JNA nije uspela to područje da očisti. Ponekad su hrvatski snajperisti odlazili tamo sa malim merdevinama, to bi stavili negde u polje, a polje je dobra zaštita, ispalili bi po neki hitaca na vozilo i... nama se mnogo puta dogodilo da su pucali na nas, a i pripadnici jugoslovenske vojske su se žalili na to.

TUŽITELJKA TUMA: Pre nego što nastavimo, zamoliću da ova karta bude uvrštena u spis.

SUDIJA PARKER: Sada je uvrštena u spis.

sekretar: To će biti dokazni predmet 134

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pre putovanja tim područjem, dakle kao što ste rekli, pre nego što ste mogli da uđete u Vukovar 12. novembra, šta ste primetili o vojskama koje su se nalazila u tom području? Dakle, koja je to vojska bila, kakvu je opremu imala, da li je bilo više od jedne vojne organizacije, da li je bilo paravojske? Dakle, opišite nam tu situaciju. A govorim o ovom području o kome smo i do sada govorili.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Između Tovarnika, Orolika, Negoslavaca i zatim Vukovara smo nailazili na cele jedinice jugoslovenske vojske, zatim na Teritorijalnu odbranu, a kasnije, ali stvarno to je samo bilo kasnije, na toj strani smo nailazili i na jedinice muškaraca koji su sebe definisali, sami su sebe zvali četnicima. To je bila reč koju nismo hteli da koristimo zbog konotacije iz Drugog svetskog rata, ali su se češće opisivali kao Šešeljeva milicija ili šešeljevcima. Sa severne strane, dakle u području oko Erduta smo nailazili na jednu drugu miliciju na čijem čelu je bio izvesni Željko Ražnatović, zvani Arkan, s njim sam se nekoliko puta sreo i on nas je u dva navrata odveo do svoje kasarne i prostora gde je vršena obuka. To je bilo u blizini Erduta i tamo smo videli i njegovo ljudstvo i razgovarali s njim. Ni njega ni njegove ljude nisam video u operacijama, ali smo ga videli tamo. Međutim, tu se radilo o jednoj posebnoj

jedinici. U to vreme, koliko se ja sećam, oni se još nisu zvali "Tigrovi", to je bilo tek kasnije, za vreme rata u Bosni. Oni su bili saveznici čoveka koji je sebe nazivao političkim rukovodiocem Srba u Istočnoj Slavoniji, sa izvesnim Goranom Hadžićem s kim smo se takođe sastali.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hoćete li da nam opišete njihovu opremu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Oprema koju smo viđali bila je različite vrste. Vojnici su imali pešadijsko naoružanje, uglavnom puške tipa "kalashnikov". Araknovci su opet imali drugačije naoružanje, uglavnom se radio o oružju zapadne proizvodnje, *Heckler i Koch*, poluautomatske puške, neke sa prigušivačima, zatim smo videli oklopne transportere sa teškim mitraljezima, uglavnom celi niz tenkova, i starih i novih. Od tih starih bilo je i onih tipa T-33 koji je tenk iz Drugog svetskog rata, ali i modernije, napravljene u Jugoslaviji recimo M-84. videli smo višecevne raketna bacače od 128 milimetara, teške minobacače od 120 milimetara, zatim lake minobacače od 60 milimetara, dakle celi opseg koji jedna prava vojska ima. Mi smo ih viđali raspoređene u baterijama, čak smo smeli i da ih snimimo. Zatim su minobacači bili tamo. Ja sam u vreme dok sam bio u marincima u Holandskoj vojsci prošao obuku za minobacače tako da sam imao neka znanja o tome. Dakle, svo naoružanje, uključujući i protivavionsko, protivavionske topove. Nikada tamo nisam video da se iz njih puca, oni su zapravo bili korišćeni kao ekvivalent mitraljeza, ali mislim prema onome šta je rečeno, korišćeni kao i u ratu u Bosni.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li videli bilo šta sa hrvatske strane što se tiče opreme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Jedina prilika kada sam ja direktno video hrvatske borce je bila ili kada sam video one koji su već poginuli u borbi ili one koji su se predali 18. novembra koji su došli iz područja Mitnice u Vukovaru, koji su doslovno položili oružje na tlo. Radilo se o "kalašnjikovima", pištoljima, revolverima, dakle sve je to bilo lakše naoružanje. Nisam video nikakvo teže naoružanje. Pretpostavljam da su sigurno imali neke minobacače kao i neke protivtenkovske rakete. Bilo nam je rečeno da imaju protivtenkovske mine kao i neke pešadijske mine, ali koliko ja znam, nisu imali ni tenkove, ni tešku artiljeriju, ni oklopne transporte osim eventualno dva ili tri policijska okolpna vozila, ali ni to nisam video.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da se vratimo na vreme kada ste tuda putovali i kada ste nam opisivali oružje, da vas još nešto pitam. Kako je išlo sa granatiranjem, kako je bilo, da li je granatiranje išlo u oba smera kada ste išli kroz to područje gotovo svakodnevno?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sam video samo vatru koja je dolazila sa one strane na kojoj sam ja bio. Nikada nisam video da je pucano na linije JNA sa hrvatske strane. Video sam da je otvarana vatra iz različitih kalibara i sve to što sam opisao ticalo se položaja JNA. Dakle, radilo se o vatri otvorenoj iz teške artiljerije, iz tenkova, teških minobacača i lakog naoružanja. Dakle, ja znam da je nekada bilo

otvaranja vatre na položaje JNA, ali je to bilo iz lakog naoružanja, nikad iz teškog naoružanja.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gospodine van Lynden, vi ste bili u tom području. Možete li da nam kažete koliki je bio intenzitet ovog granatiranja, jednosmernog?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa zavisi od dana. To je bio period kada su brojni prekidi vatre bili objavljeni u Beogradu, njih su objavljivali različiti posrednici koji su dovođeni i pokušavali da srede situaciju i da nađu mirno rešenje za ovaj sukob. Dakle, mi bismo tamo nekih dana otišli očekujući da neće biti vatrenih dejstava, a odjednom bi ih bilo. Ja se sećam jednog konkretnog dana u oktobru 1991. godine, tamo smo sreli jednog čoveka koji je bio general-major jugoslovenske vojske i tu je bio konvoj koji je trebalo da ide da donese hranu u Vukovar. Hranu, lekove i posle toga da iznese ranjene iz Vukovara. On nas je uveravao da je došlo do potpunog prekida vatre, da će to biti učinjeno, to što se tiče konvoja i da ćemo mi da dobijemo pristup tom putu kojim se kreće konvoj. Zatim smo se odvezli u Negoslavce, tamo smo bili zaustavljeni, neki niži oficir, jedan, mislim da je bio major ili potpukovnik, rekao nam je da konvoj neće da uđe u Vukovar, da nema prekida vatre i na osnovu onoga šta smo mi čuli i videli, očigledno je bilo da se vode žestoke borbe, da dakle nema prekida vatre, a koliko se sećam, obe strane su optuživale jedna drugu za nepoštovanje Sporazuma o prekidu vatre.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada je to bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: U oktobru 1991. godine.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. U periodu od septembra do novembra 1991. godine u ovom području vi ste nam rekli da ste tamo videli vojsku i opisali ste nam vojsku i razlike koje su postojale između JNA i Hrvata. Opisali ste i razaranja koja ste videli. Šta možete da nam kažete o civilima? Jeste li ih vi videli tamo, jeste li videli izbeglice?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja se ne sećam da sam video izbeglice, ja se samo sećam da, kada smo ušli u Tovarnik da je tamo bilo civila i koliko se sećam, pravoslavni episkop je u tom trenutku obilazio Tovarnik i sa njim smo razgovarali. Ali on nije živao u Tovarniku, ali je došao da vidi kakva su bila razaranja i on nam je objasnio da po njegovom mišljenju za Srbe i Hrvate zajednički život nije moguć. To nam se učinilo čudnim s obzirom da je to bilo svešteno lice, da nam on tako nešto kaže. Ali izvesno je da je u Tovarniku bilo civila. Ja se ne sećam da sam video civile u Ilači, možda zbog toga što su tamo razaranja bila veća nego u Tovarniku i tek kasnije sam u Vukovaru video ponovo civila, a to je bilo 13. novembra ujutru.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: O tome ćemo da razgovaramo kasnije.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: U redu.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U ovom vremenskom periodu, septembar - novembar 1991. godine, dok ste se kretali po ovom području, da li ste vi mogli da snimate ono šta ste videli?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa znate, mi smo mogli da snimamo, ali nismo mogli uvek da dođemo do onih mesta gde smo želeli da napravimo snimke jer je to vrlo često bilo veoma teško. Zapravo bi se događalo da ako nešto snimimo do pre 13.00 smatrali smo sebe veoma srećnim, a onda bismo krenuli za Beograd negde oko 16.00. Mi smo zapravo iz Beograda na teren kretali oko 4.00 ili 4.30. Onda kada bismo dobili drugu dozvolu u Šidu, nastavili bismo put i onda bismo morali da prođemo sve kontrolne punktove tako da bismo u blizinu linije fronta zapravo došli tek negde poslepodne. Sećam da jednog dana jednostavno nismo bili pušteni iako smo hteli da prođemo da bi počeli sa snimanjem.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Rekli ste da niste bili pušteni. Ko vas nije pustio?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa obično na kontrolnom punktu bi nas zaustavili, onda bi tamo bio nekakav oficir i onda bih ja onda rekao da imamo dozvolu od general-majora, onda bi on tu informaciju prosledio nekom drugom oficiru i onda bi neko tu rešio da mi ne možemo dalje da idemo. Ja mislim da je u to vreme, među jugoslovenskim vojnim starešinama vladala određena indoktrinacija, da je dosta njih verovalo da su svi zapadnjaci sumnjivi ljudi i da su svi zapadni novinari gotovo sasvim sigurno špijuni i oni nisu imali poverenje u nas i nisu želeli da mi budemo prisutni.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li je postojala neka vrsta cenzure u pogledu toga šta ste vi mogli da snimate?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Nije bilo nikakvog cenzurisanja u smislu da su jugoslovenske vlasti proveravale naše snimke ili ono šta bismo napisali pre nego što bismo to poslali u London. Cenzura koja je postojala rađena je na drugačiji način, a to je zapravo da nam ne bi dopustili da odemo do linije fronta i tamo snimimo ono šta bismo mi želeli svakog određenog dana da snimimo. Dakle, može da se kaže da mi nismo imali slobodan pristup, ali mi nismo nikada bili izloženi cenzuri u skladu sa zakonima o cenzuri koji su primenjivani 1991. godine u ratu u Zalivu, gde je oficir proveravao i ono šta je snimljeno i ono šta je napisano.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala vam. Vi ste dakle posmatrali situaciju i onda o njoj izveštavali. Vi ste nam rekli kako ste odlazili u to područje, kako se to vremenski odvijalo, a sada nam recite na koji način ste vi izveštavali "Sky News" u Londonu o ratnim zbivanjima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa postojale su tehničke poteškoće, u to vreme još nije bilo mobilnih telefona, nije bilo ni satelitskih telefona koji su bili svugde na raspolaganju kao što je to slučaj danas. Stoga je bilo potrebno da svaki put, ako želimo da pošaljemo izveštaj, da se vratimo u Beograd, da priču napišemo tamo, sastavimo, i onda da to pošaljemo preko satelita iz "Televizije Beograd". Dakle, to je funkcionisalo na takav način. A ako bih smatrao u određenom trenutku da je važno da o nečemu izvestim preko telefona, onda bih opet, znači morao da odem iz Istočne Slavonije, da se vratim u Srbiju, da nađem negde telefon i da pokušam da dobijem vezi sa Londonom što nije uvek bilo najjednostavnije. Ali u suštini mi smo uglavnom ujutru rano odlazili iz Beograda i vraćali se kasno poslepodne i odatle onda slali izveštaj za London.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su postojali neki rokovi poslepodne ili uveče za slanje izveštaja u London?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ja sam radio za "Sky News", a to je kanal na kome se vesti emituju 24 sata dnevno, dakle svaki sat je rok za dostavljanje izveštaja. Jedan od problema modernog novinarstva po mom mišljenju. Ali dobro, mi smo se uvek nadali da će izveštaj da stigne bar za vesti u 18.00 ili 19.00, imajući u vidu naravno i vremensku razliku.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gospodine, vi ste pomenuli da ste bili u određenom kampu za obuku bar jednom prilikom.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, blizu Erduta.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Možete li da nam kažete šta ste vi tamo videli, ko su bili ljudi koje ste tamo videli, koliko ih je bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: To je bio kamp za obuku koji je vodio gospodin Ražnatović koga sam već spomenuo, a on je poznatiji pod imenom Arakn. Tamo je bilo nekoliko baraka, koliko se ja sećam on je tamo imao kancelariju, tamo je razgovarao sa nama, predstavio nas je izvesnom broju njegovih komandira ili komandanata i tamo smo se susreli sa otprilike 50 do 60 njegovih ljudi. Oni nisu nosili jugoslovenske uniforme već su nosili zapadnjačke maskirne uniforme koje su drugačije od jugoslovenskih, zatim nosili su takođe čizme koje su iz opreme zapadnih vojski i takođe imali su zapadno naoružanje. Pri tome mislim na teške mitraljeze, na bacače protivtenkovskih raketa ili na primer na automate marke Hekler i Koh. A tako nešto u jugoslovenskoj vojsci nije postojalo koliko ja znam.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu, pređimo sada na Vukovar. Kada ste vi prvi put sa svojom ekipom došli u Vukovar?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne sećam se tačnog datuma, ali nama je vojska tog dana rekla da je kasarna JNA na južnoj strani Vukovara obezbeđena i mi smo u tu kasarnu odvezeni oklopnim transporterom jugoslovenske vojske. Mi smo čuli da se borbe i dalje vode, dakle čula se vatra iz pušaka. Mi smo ušli u oklopni transporter i onda smo njime prevezeni i kad smo izašli iz njega, povedeni smo u centralu, u kancelariju iz koje se vršilo komandovanje i kontrola. To je bilo u oktobru 1991. godine, ali se ne sećam tačnog datuma. Dakle, tamo nismo dugo ostali, možda nekih pola sata i zatim smo odvezeni nazad istim putem kojim smo došli, takođe oklopnim transporterom do automobila koji smo ostavili u Negoslavcima i posle toga smo produžili put.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Možete li da nam opišete kako je izgledala kasarna JNA u to vreme, u oktobru 1991. godine?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa koliko se ja sećam, mi smo sedeli u tom oklopnom transporteru, a zatim su nas vrlo brzo uveli u tu kancelariju tako da ja nemam jasnu predstavu o tome kako je izgledala ta kasarna, ali koliko se ja sećam, krovovi su i dalje bili na mestu, nisu bili spaljeni, nekoliko baraka koje su se tu nalazile, nekoliko

zgrada u kasarni su bile u dobrom stanju, a kancelarija u kojoj smo mi bili, u koju smo ušli, činila nam se u dobrom stanju. Dakle, nismo imali utisak da se kasarni bilo šta u tom trenutku desilo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Kada ste sledeći put otišli u Vukovar?
SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: To je bilo 12. novembra 1991. godine.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kako to da se sećate tog datuma? Kako znate da je to bilo 12. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa toga se vrlo jasno sećam zato što je taj dan različit od svih drugih dana koje sam doživeo u Jugoslaviji 1991. godine, a to je iz sledećeg razloga. Mi smo tog dana otišli u Vukovar, stigli smo u Vukovar. Ja sam pre toga bio odsutan nekih 10 ili 15 dana i to je bio moj prvi radni dan nakon te pauze. Tamo smo se susreli sa osobom koja je bila moj terenski producent koga smo sreli ranije, istog tog meseca i on nam je dao kontakt sa jednom vojnom jedinicom. Mi smo sa tom jedinicom ostali duže od 24 sata, dakle proveli smo celu noć sa njom na liniji fronta i u Beograd se vratili tek narednog dana, a to je za nas bilo nešto potpuno drugačije od onog šta se inače dešavalo i zbog toga se vrlo dobro sećam.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Kažete da ste vi ostali sa tom nekom gardijskom jedinicom. Gardijskom jedinicom koje vojske?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa radilo se o jedinici jugoslovenske vojske. To je profesionalna jedinica koja se oblači na drugačiji način, koja ima drugačije šlemove, drugačije držanje, to je jedna vrlo profesionalna jedinica u kojoj je bilo i oficira i profesionalnih vojnika koji su očito bili vrlo dobro obučeni.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dakle, vama je dopušteno da sa vašom ekipom provedete sa tom Gardijskom jedinicom 24 sata?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su oni tamo išli za vama ili su vas oni vodili po različitim lokalitetima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, mislim da je to bilo u kasarni JNA južno od grada. Tamo mi je moj terenski producent rekao da se sastao sa vojnim starešinama koji su pripadnici Gardijske jedinice JNA. Taj čovek je ovde prisutan, to je gospodin Šljivančanin. Dakle, sa njim se moj terenski producent već bio susreo, on me je predstavio, rekao je da je stupio u kontakt sa još jednim britanskim novinarom iz *Channel 4* i mi smo zatražili od njega dozvolu da se ovo organizuje, jer je ta jedinica njemu bila podređena, on je na neki način bio za nju zadužen i mi smo posle toga bili odvedeni kod jedne osobe koja je bila možda komandir voda ili ne znam šta je on bio. Uglavnom mi smo sa tim vodom ostali narednih 24 sata.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kažete tražili ste njegovu dozvolu. Na koga mislite?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Na Šljivančanina.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Kada ste se susreli sa gospodinom Šljivančaninom, kako se on ponašao, jeste li sa njim razgovarali?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa on se ponašao kao čovek koji drži stvari u svojim rukama, vodili smo jedan razgovor koji je bio potpuno korektan, sasvim u redu. Mi smo ga pitali ono šta smo hteli, onda smo mu objasnili šta želimo da učinimo, da želimo da odemo na liniju fronta da provedemo izvesno vreme sa jedinicom na liniji fronta. On se složio sa tim da je to izvodljivo, takođe je rekao... Ja sam takođe njemu rekao da želim da budem sa profesionalnom jedinicom i to iz razloga koje sam malopre objasnio Pretresnom veću. On je to prihvatio, rekao je da će to da sredi i to je i učinio. On je meni izgledao kao profesionalni vojni starešina i kao osoba koja je navikla da komanduje i da izdaje naređenja.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dok ste bili tamo sa tom jedinicom, jeste li vi mogli da razgovarate sa njenim pripadnicima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, i danju i uveče i noću. Ja se sada ne sećam da smo mi tamo baš puno spavali. Rečeno nam je da spavamo na nekih 50 ili 60 metara udaljenosti od hrvatskih linija i zapravo je taj položaj na liniji fronta bila jedna kuća, civilana kuća koju su vojnici zauzeli. Da, ja sam razgovarao tamo i sa poručnikom i sa njegovim komandantom, čovekom koji je imao čin kapetana. Čini mi se da se on zvao Mladen Marić. Vodili smo razne razgovore, moram reći Pretresnom veću da su svi ti razgovori koje sam sa njima vodio vođeni preko prevodioca zato što ja ne govorim srpsko-hrvatski.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kakve ste informacije dobijali, koji je bio njihov sadržaj, možete li da nam date primer?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa različite. Prvo smo pitali o kakvoj se tu vrsti ratovanja radi? Oni su rekli, bori se od kuće do kuće, od ulice do ulice. Za svaku ulicu se vodi posebna bitka kako bi se reklo. Rekli su da je to veoma opasno, rekli su da je jedan od njihovih ljudi tog dana bio ranjen, stao je na minu ili na neku podmetnutu eksplozivnu napravu. Kad smo se malo navikli, uveče smo malo duže razgovarali o vođenju cele operacije vezane za Vukovar. Oni su izrazili svoju ljutnju na to kako je Komanda JNA organizovala celu operaciju JNA i Ministarstvo odbrane. Rekli su nam da su oni već odlazili u Beograd kako bi se žalili na to kako se vodi rat, a posebno kako je vođen sam napad na Vukovar. U kasnijem razgovoru sa dvojico, četvoricom njih posle pada Vukovara, dakle tokom jedne večeri kada smo se sreli u Beogradu, oni su to ponovili i rekli su da su još uvek ljuti, besni, a to nisu bili ljudi koji su... posebno na kraju događaja u Vukovaru bili ponosni na ono šta se događalo. Oni to čak nisu smatrali ni nekom velikom pobedom, bili su svesni da je ceo Vukovar bio potpuno uništen tokom te operacije. Oni su mi to sami rekli. Rekli su da je sve to zapravo bilo bez razloga jer jedna profesionalna vojska, velika vojska nije morala da ratuje dva meseca i da razori to mesto da bi zauzela jedan mali barokni grad na Dunavu.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste tokom tih razgovor saznali kome su konkretno išli da ukažu na svoje probleme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Rekli su da su išli kod generala Kadijevića koji je bio Savezni ministar odbrane Jugoslavije.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su dobili neki odgovor? Da li je bilo nekih promena?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Oni su mi rekli da je bilo nekih sitnih promena, ali ne većih. Mi smo u Beogradu čuli glasine da su neki profesionalci, oficiri iz vojske otišli Kadijeviću da se požale na te događaje, ali ovo je bio prvi put da smo čuli potvrdu da je do takvog nečeg došlo, ali u svakom slučaju nismo čuli da je došlo do nekih znatnih promena.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste ovde rekli da su oni sami spomenuli da je Vukovar bio potpuno uništen. Da vas sada pitam, pošto ste vi bili na terenu sa čijeg smo područja videli i kartu, vi ste profesionalni dopisnik, rekli ste da imate prilično iskustva iz raznih drugih ratova koje ste pratili, možete li Pretresnom veću da ispričate kako biste vi opisali kako je izgledao Vukovar, do koje mere je bio razoren, dakle ne samo Vukovar dakle, nego i okolna područja i to u poređenju sa drugim područjima u bivšoj Jugoslaviji kao i sa drugim područjima na drugim prostorima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Za vreme rata u Jugoslaviji, posebno u Bosni, čovek je nailazio na područja gde su sve kuće bile spaljene u nekom selu, posebno u Istočnoj Bosni, međutim jedini grad koji sam ja video, koji je bio potpuno razoren i uništen je bio Vukovar. 19. novembra smo po prvi put mogli da prođemo ulicama Vukovara, a da je situacija bila relevantno sigurna, naime nije više bilo pucnjave. Jadan od načina da se vidi ceo grad je da se ode na vodotoranj i da se odatle, sa visine, pogleda celo područje. I ono šta smo mi snimili je razaranje koje je obuhvatalo gotovo svaku kuću. Ni jedna zgrada nije bila bez tragova, većina zgrada je bila bez krova. Radilo se o razorenom gradu. Kada smo otišli na vodotoranj... Mi smo sa jednim kapetenom i jednim poručnikom pošli i koji su se s nama popeli na toranj. Oni su nam takođe rekli sledeće. "Šta smo zauzeli? Zauzeli smo gomilu ruševina".

SUDIJA PARKER: Gospođo Tuma, da li je ovo pogodan trenutak?

TUŽITELJKA TUMA: Mogao bi da bude.

SUDIJA PARKER: U redu. Sada idemo na prvu poslepodnevne pauzu. Nastavićemo u 16.10.

TUŽITELJKA TUMA: Hvala.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Izvolite gospođo Tuma.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala časnii Sude. Gospodine van Lynden, u vreme dok ste bili sa tom jedinicom, Gardijskom jedinicom o kojoj ste nam govorili ranije i kada ste imali priliku da razgovarate sa vojnicima, recite da li su vam vojnici govorili o tome koja je namera tih napada koji su vršeni?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, jesu. Ali definitivno nije postojalo ujednačeno mišljenje o tome. Mislim da je to važiło za celu Jugoslaviju, da je bilo puno zbrke u vezi s tim šta se događalo, ali ako bi čovek razgovarao sa raznim oficirima iz Jugoslovenske narodne armije, opet bi od njih čuo različita mišljenja. Mnogi od njih koji su bili profesionalci su vojsku doživljavali kao predstavnika Jugoslavije, njihova jedina svrha u životi je zapravo bilo očuvanje Jugoslavije. Oni su smatrali da moraju da preduzmu nešto protiv bilo koga ko bi ugrožavao očuvanje savezne države. Bilo je i drugih koji su, uzevši u obzir šta su učinile hrvatska i slovenačka vlada, jer većina oficira u JNA su bili Srbi, dakle oni su smatrali da treba da očuvaju srpska područja u recimo Hrvatskoj za Srbiju. Oni su bili za to da se stvori jedna veća Srbija. Dakle, bilo je različitih pogleda na stvari. Bilo je onih koji su smatrali da je njihova jedina funkcija da se kasarne JNA koje se nalaze u Hrvatskoj, a koje su bile opkoljene hrvatskim snagama, da se razbije takva blokada i da se omogući vojnicima i oficirima da bezbedno izađu iz takvih kasarni. Dakle, bilo je različitih verzija o tome šta se događalo. Među niže rangiranim vladala je naravno veća zbrka. Naravno, bilo je onih koji su smatrali da je dužnost svekog Srbina da ustane i bori se za to da srpska manjina u Hrvatskoj postane deo Srbije kao takve, a bilo je i onih koji su potpuno bili zbunjeni celom situacijom. U septembru 1991. godine sam imao intervju sa generalom Kadijevićem koji je bio Savezni ministar za odbranu i ja sam ga pitao nešto o dezerterstvu i on je priznao da je to bio ozbiljan problem. Vojnici koji su dezertirali su to radili, jer im nije bilo sasvim jasno zašto se oni nalaze u opasnosti, zašto moraju da se bore. Takođe smo se u Beogradu sastajali i sretali se mladim Srbima koji su odbijali da se jave na poziv, koji su se skrivali, koji su bežali u inostranstvo. Dakle, moje je mišljenje da je vladala zbrka. Vojnici iz ove Gardijske jedinice s kojima smo razgovarali, mislim da su i mnogi od njih bili zbunjeni situacijom. Neki su smatrali da je njihova dužnost kao Srba da se bore za Veliku Srbiju, ali nije. Na primer poručnik, on nije bio Srbin, on je bio Musliman iz Bosne, sebe ja smatrao Jugoslovenom i on je bio zbunjen ciljevima tog rata u kome učestvuje.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li su spomenuli neke posebne razloga barem što se tiče opsade Vukovara? Da li ste od vojnika ili nekog drugog čuli neke konkretne razloge?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mislim da je većina njih smatrala da je zbog toga što je u Istočnoj Slavoniji bilo dosta Srba da bi taj deo Slavonije, to jest Hrvatske trebalo da bude izuzet od hrvatske kontrole, ali se nisu sa tim svi slagali. Ranije razgovarajući sa nekim oficirima JNA, čuo sam kao razlog oslobađanje kasarni u Vukovaru, ali to je bilo završeno već u oktobru 1991. godine tako da to nije mogao da bude razlog da se borbe nastave do sredine novembra 1991. godine.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Rekli ste da su kasarne bile oslobođene u oktobru 1991. godine. Kako ste to saznali?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Kao što sam već rekao odgovarajući na jedno vaše ranije pitanje, nas su tamo odveli u tu kasarnu u oklopnom transporteru tako da smo to videli svojim očima.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala. Da se sada vratimo na period između 12. i 13. novembra, dakle u vreme koje ste proveli sa tom Gardijskom jedinicom. Da li ste nešto primetili ili izvukli neke zaključke u vezi sa disciplinom koja je vladala u toj jedinici s kojom ste proveli neko vreme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Po mojoj proceni, a i u poređenju sa drugim jedinicama koje sam ja video, radilo se o jednoj profesionalnoj, dobro obučenoj vojnoj jedinici sa veoma jasnom linijom komandovanja, profesionalizmom u odnosu na naoružanje, bili su obazrivi u svojim postupcima sa oružjem, u operacijama koje su izvodili i tako dalje. Kada smo ih prvi put sreli, 12. novembra, rekli su da će da pođu u akciju zauzimanja jednog hrvatskog uporišta, ako se ne varam, jedne zgrade koja se nalazila na raskrsnici. Mi smo pitali da li možemo da idemo s njima, poručnik je rekao ne, da ćemo da im smetamo, da ćemo da predstavljamo opasnost njegovom ljudstvu, a ne samo što ćemo mi da se nađemo u opasnosti, a s obzirom da sam ja bio takođe oficir i što sam bio obučen za takve akcije, ja sam prepoznao da je to odgovor koji bih ja dao jer iz njegove perspektive mi bi stvarno njemu smetali. Naravno, kao novinar ja sam morao da tražim dozvolu da snimam. Da, radilo se u svakom slučaju o profesionalnoj vojnoj jedinici, dobro disciplinovanoj i bolje obučenoj od drugih na koje smo naišli. Zapravo u onosu na sve srpske jedinice koje sam video tokom 1991. godine, a i kasnije u Bosni.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Rekli ste da je postojala jasna linija komandovanja. Možete li da nam to malo detaljnije objasnite?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ono šta sam želeo da kažem je da su u tom vođu deseteri slušali naređenja poručnika, a komandir čete je slušao naređenja onih iznad njega. U tom smislu je postojala jasna linija komandovanja, nije bilo rasprave o izvršenju naređenja, to se jednostavno izvršavalo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste to videli iz prve ruke?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa videli smo kako se izdaju naređenja i ljudi su to jednostavno izvršavali. Naravno mi nismo mogli da ih pratimo sve vreme, ni tokom tog napada do koga je došlo 13. novembra na to hrvatsko uporište, ali smo bili odvedeni sa jednim delom jedinice, dakle s nama je išao taj jedan operater minobacača od 60 milimetara koji se približio dovoljno blizu cilju. Ja ne mogu da kažem koliko, 70, 80 metara, to je jako gruba procena. Za to područje i udaljenost najbolje je da se koristi takav minobacač. On je znao šta radi, radilo se o koncentrisanoj minobacačkoj vatri, druge jedinice su jednostavno zauzele druge položaje, one su dobile to naređenje i to su i uradile i to na način na koji to rade dobro obučene vojne snage.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Tokom ta dva dana, 12. i 13. novembra, šta ste osim toga primetili, dakle ne šta se tiče sastava jedinica i vojnika o tome šta su govorili nego koje ste lokacije videli?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Bili smo u blizini centra Vukovara, bili smo dakle u izgrađenom području, borbe su se vodile od kuće do kuće, od ulice do ulice, ulice su morale da se pretrčavaju da bi se prešlo na drugu stranu, bilo je mnogo vatre iz lakog naoružanja, svaka zgrada je bila pogođena na ovaj ili onaj način, većina nije imala krovove, grede su virile na sve strane, na nekim mestima su se videle rupe unutar kuće tako da je iz jedne kuće moglo da pređe u drugu, a da čovek ne mora da izlazi zato na ulicu. Dakle, tipična situacija borbe od ulice do ulice u gradskim borbama. Jedan neobičan aspekt koji ja nisam ranije nigde primetio. Tokom noći, svirala je muzika. To nije radila ta jedinica u kojoj sam ja bio, ali bilo jedinica JNA ili pripadnika srpskih paravojsnih snaga u Vukovaru je puštala tu muziku i meni je rečeno da je takva muzika bila puštena kako bi izazivali hrvatske branioce tog grada. To je, bar što se mene tiče, bilo nešto šta ja nisam video u ratnoj zoni. U toj sabalsnoj atmosferi grada u kome se puca, ispucavaju se rakete i odjednom se čuje ta muziku, to je bilo kao da gledam film "Apokalipsa danas" (Apocalypse Now). Veoma neobično, sablasno.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Od tih 24 sata, 12. i 13. novembra da li ste naišli na hrvatske branioce grada?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, nisam. Jedini Hrvati koje sam ja video bili su civili koji su se pojavili 13. novembra i to upravo u onom području gde smo mi bili. Radilo se o ženama, dakle 10 ili 12 žena, one su bile sprovedene kroz redove boraca u pozadinu gde nam je rečano da će biti bezbedne, ali mi smo pretpostavili da će vojnici da ih ispituju. Ali nismo dakle imali pristup njima. Što se tiče naoružanih Hrvata koji su bili u otporu, njih nismo videli.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li je tokom tih dana bilo granatiranja po gradu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, bilo je. Bilo je granatiranja, ali zbog toga što je još samo jedan manji deo Vukovara bio u hrvatskim rukama, ne sećam se da je bilo granatiranja iz teške artiljerije, ali izvesno je da je otvorena vatra iz minobacača, teških mitraljeza i mislim da sam čuo eksplozije iz oruđa, takozvane "Zolje", mislim da je to kod vas poznato kao protivtenkovski bacač. To je oruđe koje je dužine oko metra, koje se nosi na ramenu. Jugosloveni imaju sopstevnu verziju tog oruđa, mislim da takvo oruđe postoji i kod Holandskih marinaca i ono šta je izvesno je da Hrvati nisu imali tenkove tako da su bacači granata bili korišćeni protiv hrvatskih uporišta. Ja nisam video da neko otvara vatru iz toga, ali sam čuo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste nama ranije rekli da su korišćeni višecevni raketni bacači. Da li ste vi videli da su takva oruđa korišćena tokom ova dva dana, 12. i 13. novembra ili u neko drugo vreme dok ste bili oko Vukovara?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mi smo videli da se oni koriste pre 12. i 13. Mi smo ih čak i snimili. Znam da se radio o višecevnim raketnim bacačima kalibra 128

milimetara. Videli smo ih kako deluju u više navrata, ali se ne sećam da sam ih video ili čuo 12. i 13. novembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dakle, kažete da mislite da ste ih videli ili čuli pre 12. ili 13. novembra, je li tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da. U toku meseca oktobra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gde?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Južno od Vukovara, oko sela Negoslavci.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Kada ste uočili granatiranje pre 12. i 13. novembra i tokom ta dva dana, 12. i 13. novembra, možete li da nam kažete nešto u pogledu mere u kojoj je korišćena sila u tom području, znači koliku je silu JNA primenjivala?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Proporcionalno? Pa kao što sam već rekao pred Pretresnim većem, ja nisam video da je druga strana otvarala vatru iz teškog naoružanja na redove, na linije JNA niti sam nekada čuo da je jedan vojnik ili starešina rekao da Hrvati imaju tešku artiljeriju tako da ovo moram da nazovem jednosmernim saobraćajem ako dozvolite, zato što je samo jedna strana sistematski koristila tešku artiljeriju i otvarala vatru na Vukovar i to je bilo tako tokom celog rata. Moj je utisak, naš je utisak, bio da je bitka praktično gotova i da će grad ubrzo da padne u ruke JNA. Ali izvesno je, pre nego što je do toga došlo da smo mi u više navrata videli razne artiljerijske jedinice koje su tu bile razmeštene i koje su delovale, baterije koje su otvarale vatru na Vukovar i to neprekidnu artiljerijsku vatru iz višecevni raketnih bacača i vatra je bila usmerena ka Vukovaru.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Sledeći put kada ste sa ekipom ušli u Vukovar, kada je to bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: 18. novembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: A zbog čega vi niste išli u Vukovar između 12. i 18. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mislite između 13. novembra?

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da, između 13. novembra. Izvinjavam se i 18. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa mi smo pokušali, dobili smo dozvolu od Ministarstva odbrane u Beogradu, ali smo na putu zaustavljeni i nismo uspeli da stignemo do Vukovara, da uđemo u Vukovar kao što smo to učinili 12. I ni jednog dana nam to nije pošlo za rukom, tek 18. iako zapravo nismo ušli u sam Vukovar. Došli smo do Negoslavaca, tu smo se zaustavili, tu nam je rečeno da se odvijaju pregovori za predaju grada i tu smo se ponovo susreli sa gospodinom Šljivančaninom i jednim predstavnikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross). Tamo nam je rečeno da pratimo šta se dašava u pregovorima, a pregovori su za

rezultat imali predaju bar jednog dela Hrvatskih boraca i civila iz Vukovara i mi smo to snimili. Dakle, mi smo tek 19. novembra ušli u sam grad.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu, sada ćemo da obradimo taj deo korak po korak molim vas. Dakle, vi ste u periodu od 13. do 18. novembra pokušavali da uđete u Vukovar i prvi put ste za to imali mogućnost 18. je li tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste u tom periodu, od 13. do 18. novembra bili zaustavljeni, da li vam je neko nekada objasnio, da li vam je neko izneo razlog zbog čega ne možete da idete u Vukovar?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li pitali zbog čega?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa naravno da jesmo. Mi smo se sa njima prepirali, raspravljali smo se. Terenski producent i ja smo, iako se o tome nismo unapred dogovorili, usvojili smo taktiku dobrog policajca i zlog policajca i on je kao osoba koja je govorila srpsko-hrvatski bio ljubazan, a ja sam bio taj koji se nervirao i onda je on pokušavao da objasni situaciju, da im kaže da ako ja ne uspem da napišem članak, izveštaj o zbivanjima da ću izgubiti posao i tako dalje i u nekoliko navrata je to i funkcionisalo, ali ne uvek.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste 19. dobili mogućnost da uđete u Vukovar. Da li je to bilo na isti način na koji ste već opisali. Znači da ste otišli iz Beograda rano ujutru i da ste do Vukovara išli putem kojim ste išli i 18. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da. Ali 19. novembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: 18. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, 18. novembra smo dobili dozvolu od Ministarstva odbrane. Nekoliko noći pre toga odvezli smo se do Šida, tamo smo dobili drugu dozvolu, a onda smo krenuli putem od Šida kroz Tovarnik, Orolik, Negoslavce i ako se dobro sećam u Negoslavcima su nas zaustavili i rekli su nam da su pregovori za predaju bar jednog dela hrvatskih snaga i jednog dela hrvatskih civila koji su još uvaženi u gradu, da su ti pregovori još uvek u toku i da bi trebalo da idemo tamo, na te pregovore šta smo mi i uradili.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: A gde su se odvijali ti pregovori, sećate li se?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa mi smo se odvezli konvojem u kome je bilo više vozila JNA i vozila Međunarodnog komiteta crvenog krsta, odvezli smo se putem kojim se ranije nikada nismo vozili i na kraju se zaustavili pored jedne seoske kuće. Koliko se sećam radilo se o omanjoj beloj kući, ne znam koliko je dugo vožnja trajala, mislim da su tamo dovedena tri Hrvata pešice i da su onda počeli pregovori. Ja lično nisam dobio dozvolu, nije mi dopušteno da uđem u kuću, ali je moj snimatelj pušten

i on je snimao te pregovore, a posle toga mu je rečeno da izađe tako da smo čekali ispred kuće sve dok nisu završeni pregovori.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dakle, vi ste čekali napolju. Šta se dešavalo, šta ste za to vreme uočili, da li ste nekoga konkretno tu sreli, šta se dešavalo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa bilo je više oficira iz redova JNA i tu je bio i predstavnik Međunarodnog komiteta crvenog krsta koliko se ja sećam, ona tri Hrvata koja su došla na pregovore vraćeni su u grad očigledno da razgovaraju sa svojim narodom, a nama je rečano da su pregovori bili uspešni i ako se dobro sećam, predstavnik Međunarodnog komiteta crvenog krsta nam je rekao da će do predaje da dođe tokom poslepodneva i onda smo odvedeni na to drugo mesto gde je do predaje trebalo da dođe. Išli smo putem koji prolazi uz Dunav, to je bilo poslepodne, po suncu znam da je bilo poslepodne iako se ne sećam koliko je tačno sati bilo. Videli smo ljude koji su dolazili niz taj put, vojska je razmestila više oklopnih transportera i veliki broj vojnika duž tog puta, pored puta, ne na samom putu i takođe su uspostavili na putu kontrolni punkt na kome su zaustavljali ljude, vojnike, znači hrvatske borce, ali i civile i onda su ih tu pretresali. Rečeno nam je da se radi o otprilike 4.000 civila i nekoliko stotina boraca. Onda su oni povedeni do autobusa, ti autobusi su se odvezli, mi smo pitali da li možemo da odemo tamo gde su ti autobusi, ali nam je to odbijeno, a osim toga niko nam nije ni rekao gde autobusi idu. Kada je sve to obavljeno mi smo se vratili u Beograd da napišemo izveštaj i da ga pošaljemo u London.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala vam. Stanimo se ovde na trenutak. Vi ste pomenuli da ste čekali ispred te kuće, te bele kuće i da ste tamo videli i predstavnika Međunarodnog crvenog krsta i nekoliko oficira JNA. Da li je među njima bio neko koga poznajete ili prepoznajete iz redova tih oficira, starešina JNA?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa mislim da je tu bio jedan pukovnik, ne sećam se njegovog imena tačno. Milim da mu je prezime bilo nešto poput Pavlović ili nešto slično tome i mi smo se kasnije ponovo susreli. Gospodina Šljivančanina smo mi sreli u Negoslavicima i on je tamo razgovarao sa predstavnikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta i tada smo mi zapravo prvi put i saznali da je predstavnik Crvenog krsta tu u tom području. Ja se ne sećam da je gospodin Šljivančanin bio tu na tim pregovorima, možda jeste bio, ali ja se ne sećam da sam ga tamo video.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste rekli da je gospodin Šljivančanin tada bio u Negoslavicima. Možete li da nam kažete šta se tada dešavalo, šta ste tada uočili?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa on je razgovarao sa predstavnikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta preko prevodioca. Pretpostavljam da je Crveni krst doveo tog prevodioca. Pretpostavljam takođe da su oni razgovarali o pregovorima za predaju koji je trebalo da se organizuju, da počnu i verovatno ko će njima da prisustvuje. Mi smo se držali malo po strani dok se vodio taj razgovor, ali kasnije, s obzirom da smo već znali gospodina Šljivančanina, mi smo se predstavili tom predstavniku Međunarodni crvenog krsta i objasnili mu ko smo mi. Mi nismo bili jedini novinari tamo, možda bi to trebalo da pomenem, naravno tamo nije bila gomila novinara, ali se ipak radilo o

izvesnom broju novinara koji su bili prisutni. Moram da kažem da su tamo bili novinari iz "Bi-bi-sija" i nekoliko nezavisnih televizijskih stanica. Mislim da nije bilo nikoga iz američkih televizijskih stanica i da su tu bili i srpski novinari.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kažete da se radilo o maloj grupi. Koliko vas je otprilike bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne znam, ali negde desetak, 12 osoba.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dobro. Znači bili su prisutni novinari iz "Bi-bi-sija" i drugih stanica, vi ste bili tu. Recite nam kakva je bila procedura kada su novinari bili tu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa sad ja ne znam da li tu uopšte može da se govori o nekakvoj proceduri. Oni su kao i mi uspeli da dođu do sela Negoslavci i tamo su, kao i mi, čuli da će da budu pregovori za predaju i njima je takođe rečeno da prate konvoj do ove napuštene seoske kuće gde je konačno došlo do tih pregovora i kada su to kao i mi uradili, oni su se našli na licu mesta i to snimili. Ali oni su u Negoslavce stigli odvojeno od nas. Tek tamo smo se svi našli.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kako je organizovana predaja. Jeste li vi imali uvid u to?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ne mogu da kažem, ali očigledno je da je Hrvatima bilo rečeno da će u određenom trenutku moći da pređu liniju, da treba da dođu na određeni put i da treba da idu tim putem. Ja pretpostavljam da im je takođe rečeno da osobe koje budu došle sa sobom ponesu samo najosnovnije lične stvari koje nisu teške. Ja sam video izvestan broj civila koji su nosili omanje torbe, ali nisam video nikoga da vodi konja ili kola ili da prevozi nameštaj. Dakle, radilo se o stvarima koje su mogli sami da nose. Takođe je rečeno verovatno borcima, hrvatskim borcima da ponesu svoje lično naoružanje sa sobom. Kao što sam već ranije rekao, oni su imali samo lako naoružanje, puške "kalašnjikov", pištolje, revolvere i municiju. U određenom trenutku im je rečeno da legnu na zemlju i oni su to i učinili i onda su ih pretresli i odvezli zajedno sa civilima onim autobusima koji su čekali.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste primetili da su ti vojnici legli i ostavili oružje, da li se radilo samo o uniformisanim licima ili je bilo mešano? Kako su ljudi bili obučeni?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Nama je odmah bilo vidljivo da niko od Hrvata nije imao uniformu. Svi su bili u civilnoj odeći.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li primetili šta se dogodilo, naime pomenuli ste 4.000 civila, jeste li videli šta se dogodilo s tim civilima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Civili su, baš kao i hrvatski borci, krenuli istim tim putem. Oni su svi došli zajedno, nije se tu radilo o posebnim grupama. To je bila jedna mešana grupa, muškarci, žene, deca raznih uzrasta, nije bilo nikakvog izazivanja od starne vojnika, moram da kažem da je to za nas bilo iznenađenje, mnogi su

plakali, mnogi su očigledno bili u strahu, ali su bili odvedeni do tih autobusa i odvezeni odande. To je sve šta smo videli. Iako smo tražili da ih snimamo u autobusima da vidimo gde se vode, nije nam to bilo odobreno.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pretpostavljam da ste se posle toga vratili u Beograd. Tamo je bila baza i onda ste normalno radili. Šta se dogodilo posle, kada ste idući put došli iz Beograda 19. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Kao i obično, otišli smo odatle rano ujutru u 4.00. Došli smo do Šida, išli smo istim putem od Šida preko Tovarnika, Orolika, Negoslavaca, nailazili smo na kontrolne punktove, puštali su nas da prođemo i dovezli smo se do Vukovara. Tamo nam je bilo rečeno da su borbe prestale. Ponovo smo našli onu istu Gardijsku jedinicu s kojom smo već ranije bili i poručnik s kojim smo već jednom ranije bili, poslao je nekoliko svojih ljudi da pođu s nama u obilazak mesta. Mi smo uglavnom to radili pešice iako smo se i vozili svojim automobilom, ali nam je rečeno da je bilo relativno bezbedno da se hoda, ali da moramo da budemo sa vojskom jer su okolo mine i eksplozivna sredstva i da bi bilo sigurnije da imamo u pratnji poručnika i njegove ljude.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Koliko dugo ste tog dana ostali u Vukovaru?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne mogu da vam precizno kažem, ali smo tamo ostali celo jutro i jedan deo poslepodneva. Pretpostavljam da smo otišli negde oko 16.00, ali stvarno ne mogu da vam tačno kažem.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Rekli ste da ste pronašli onu Gardijsku jedinicu s kojom ste i ranije bili prilikom vašeg dolaska u Vukovar. Gde ste pošli? Rekli ste da vam je bilo moguće da se prilično slobodno krećete po Vukovaru. Recite dakle gde ste išli i šta ste primećivali?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se sećam, vodila su nas dva vojnika. Oni su nas odveli u samo srce mesta gde smo bili očevici da su se velike grupe civila pojavljivale iz svojih skrovišta i da su onda bili odvođeni od strane vojnika JNA iz centra prema predgrađima. Mi smo i to snimili. Naišli smo na jednu scenu, skoro neobjašnjivu gde se jedna grupa ljudi koja je rekla da su oni šešeljevci, kao i neki drugi koji su za sebe govorili da su četnici, ekstremni nacionalisti, da su oni već bili pijani, postavljali su sve što ime je trebalo da svira muzika i počeli su da se zabavljaju u ruševinama toga grada. Prolazili smo kroz razne ulice, videli smo puno mrtvih tela među kojima je bilo civila koji su već bili davno ubijeni ili koji su bili u raznim fazama raspadanja, ali smo u centru grada videli ljude koji su nedavno poginuli. Neki vojnici su pucali u vazduh, bilo je jasno da su neki od tih vojnika popili dosta alkohola tako da smo se ponašali veoma oprezno. Jedan od razloga zbog koga smo bili tamo bio je taj što smo znali da postoji bojazan da bi moglo da dođe do masakra posle pada Vukovara i kao ratni dopisnik, to je jedna od stvari koje mi radimo, da pokušate da učinite što je moguće više da sprečite da se tako nešto dogodi svojim prisustvom. Sećam se razgovora sa Martinom Bellom, dopisnikom *BBC* koji je mislio isti i s njim sam se dogovorio da ćemo da budemo na različitim mestima, da se ne poklapamo. Sećam se jedne situacije da smo upozorili one ljude s kojima smo da

smo videli kako nekog Hrvata odvede, recimo šešeljevci, onda bi oni intervenisali i pobrinuli se da tog čoveka odvede neko iz JNA, a ne neko od ovih paravojnika. Na kraju smo došli do ...

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li se sećate kada ste došli do vukovarske bolnice?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa poslepodne, ali koliko je tačno sati moglo da bude to stvarno ne znam. Pretpostavljam negde 14.00, 14.30, tako nešto.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Zašto kažete da se završili u vukovarskoj bolnici?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa to možete da videte ovde na karti. Kada se prođe kroz centar Vukovara, kada idemo, kroz centar grada, kada se ide pešice.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Recite koja je to karta?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne znam koji je to broj, ali to je jedna detaljnija karta gde se vidi bolnica, kasarna JNA, Nova ulica, "Velepromet" i tako dalje.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: To je dokazni predmet 59. U redu, hvala, imamo to sada. Dakle, zašto kažete da ste završili u vukovarskoj bolnici?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne znam gde je sada ona olovka kojom se pokazuje.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: To će da vam pomogne sudski poslužitelj.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Dakle, mi smo pošli ovim putem iz Negoslavaca, ne mogu tačno da se setim gde smo parkirali vozila, ali smo posle toga hodali i pešice došli do vodotoranja, s nama je bio komandir voda, a kasnije smo hodali kroz samo mesto i završili naš put kod bolnice.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pre nego što ste došli do bolnice spomenuli ste vodotoranj. Da li ste bili na njemu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, jesmo. Tamo smo bili sa komandrom voda i sa komandrom čete. I obojica su ušli u vodotoranj koji je takođe bio prilično oštećen i odatle je mogao da se vidi ceo Vukovar i Borovo Naselje koji su bili pod nama.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kako je to izgledalo, šta ste mogli da vidite sa vodotoranja kada ste gledali na područje Vukovara?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: U Borovu je plamtela velika vatra, ispod nas smo mogli da vidimo jedan grad koji je bio potpuno uništen. Kuća za kućom je očigledno bila pogođena, srušili su se krovovi, samo su grede stajale, dakle jedan grad koji je bio potpuno uništen.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. I onda ste na kraju došli do bolnice?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Samo da vas još jednom pitam, kada mislite da je to bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Negde u toki poslepodneva. To je zadnja stvar koju smo snimili tog dana. Razlog zbog koga se sećam toga je što sam morao da snimim onaj deo kada je govorim direktno u kameru. Dakle, to sam uradio u bolnici, to je zadnja stvar koju smo uradili pre nego što smo krenuli nazad prema našim automobilima i zatim prema Beogradu da izmontiramo i pošaljemo naš prilog. Dakle poslepodne, a kad tačno, ne znam.

TUŽITELJKA TUMA: Pre nego što nastavimo zamoliću da se dodeli broj predmetu koji je svjedok koristio.

SUDIJA PARKER: Predmet se prihvata kao dokazni predmet.

sekretar: To će biti dokazni predmet broj 135, časni Sude.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste ušli u bolnicu, šta ste primetili na samoj zgradi?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Bolnica je takođe, očigledno bila izložena nizu direktnih pogodaka iz najraznorodnijih oruđa, pri tom mislim na oruđa težeg kalibra. Naravno ne mogu precizno da kažem kog su kalibra bile granate, ali je u svakom slučaju bolnica bila ozbiljnije pogađana. Na svim spratovima se videla šteta i jasno je bilo da je zgrada u jako, jako lošem stanju. Kada smo ušli unutra rečeno nam je da su svi gornji spratovi bili evakuisani i da su svi ranjeni bili okupljeni u podrumu, tamo smo ih i zatekli. Podrum je bio prepun ranjenika. Rečeno nam je da je nekoliko stotina ljudi bilo tamo. Dakle, bilo je prepuno još povrh toga muškaraca, žena i dece.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dakle, bili ste unutar bolnice, u samoj bolnici poslepodne 19. novembra, je li tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Koliko sugu ste ostali u bolnici, unutra, u samoj bolnici dok ste posmatrali situaciju?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mislim da smo ostali jedan sat ili tako nešto, ali se stvarno ne mogu da setim tačno koliko dugo. Pokušali smo da pronademo i uspeli smo da pronademo jednog lekara koji je govorio, to jest lekarku koja je govorila engleski, malo smo razgovarali s njom. Ona je bila iz Vukovara, ispričala nam je nešto o tom mestu, kako ona ima porodicu tamo, o tome kako se oseća zbog toga što mora da ode iz tog mesta, jer je bila svesna da će morati da ode, da možda nikada više neće moći da se vrati. Pričala nam je i o zdravstvenom stanju tamo, pričala nam je o tome da nisu imali vode, struje, lekova, plazme, govorila nam o tome da u tom prepunjenom podrumu apsolutno nije bilo nikakve privatnosti ni za koga, da su neke žene morale da se porađaju u hodnicima, u prepunim sobama, da se tamo rodilo dosta male dece usred celog tog razorenog područja. Mislim da smo bili tamo oko sat vremena i ona je jedina osoba koju

smo uspeli da intevjuišemo. Hteli smo da razgovaramo i sa direktorom bolnice, mislim da se radilo o ženi, ali nismo uspeli da se sastanemo sa njom. Onda sam izašao napolje, snimio onaj deo gde se ja direktno obraćam u kameru i onda smo morali da vratimo u Beograd da bismo dostavili izveštaj za London.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kažete da ste u bolnici bili uglavnom u podrumu. A da li ste mogli da se krećete po tom podrumu za vreme boravka u bolnici, poslepodne 19. novembra?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, koliko se ja sećam mogli smo slobodno da se krećemo i po hodnicima i po sobama, ali ne mogu da kažem da sam obišao sve sobe i prošao kroz sve hodnike. Ušli smo u određeni broj soba i hodnika, ali ne sećam se, ne, mislim da nisam bio u svakoj sobi. To je prilično velika zgrada, ali u svakom slučaju probali smo i da vidimo i da snimimo što je moguće više.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dok ste posmatrali po bolnici, recite da li ste primetili neko naoružanje, da li je bilo naoružanja u samoj bolnici?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Nismo ništa tako videli. Videli smo da je bilo ranjenih ljudi, ranjenih verovatno toga dana, da se radilo verovatno o hrvatskim borcima li nismo videli nikakvo oružje niti smo videli nekoga u uniformi.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kako ste se osećali dok ste bili tamo unutra u bolnici?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: A kakva osećanja može da ima čovek kada naiđe na jedno mesto gde je taj grozan miris, kada vidimo agoniju ljudi koji su u groznom stanju, gde zaudara, gde su ljudi u groznom stanju, gde imamo ljude koji iako možda nisu fizički ranjeni imaju duboke psihičke ožiljke zbog ovih iskustava koja su prošli. U svakom slučaju osećali smo veliku samilost. Nije to bilo veoma ugodno iskustvo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Spomenuli ste da je zaudaralo. Na šta?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Sve bolnice na neki način zaudaraju na antiseptička sredstva, a ovo nije bilo baš to. Radilo se o bolnici gde nije bilo sredstava za čišćenje, gde nije bilo čišćeno na pravi način koji je potreban, osećao se slatkasti miris smrti, smrad izmeta. Radilo se o mestu koje nije bilo čišćeno. Zapravo je grozno zaudaralo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li se u vreme dok ste bili tamo govorilo o evakuaciji bilo koje vrste?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Kada sam razgovarao sa doktorkom ona je jasno rekla da ranjenici u bolnici, zato što to jednostavno nisu u bolnici mogli da urade nisu lečeni na pravi način i da je evakuacija trebalo da bude najhitnija i da ima najviši prioritet i mi smo smatrali da će tako i da bude. Kada smo odlazili, koliko se ja sećam, naišli smo na delegate Međunarodnog crvenog krsta pred bolnicom. Ako se ne varam razgovarali su, bar koliko se ja sećam, sa gospodinom Šljivančaninom. Oni nisu hteli da duže razgovaraju s nama, ali je jedan delegat potvrdio da je on tu radi organizacije

evakuacije onih koji su bili u bolnici. To je jasno bila prioritarna stvar uzevši u obzir loše stanje u kome su bili mnogi od ranjenika.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Rekli ste da je Međunarodni crveni krst bio ispred bolnice. Da li sam dobro shvatila da je i gospodin Šljivančanin bio ispred?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste tamo bili prisutni sve vreme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mi smo ih tamo primetili izlazeći iz bolnice.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li možda čuli o čemu su razgovarali?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Jedino šta smo čuli od delegata Međunarodnog crvenog krsta je da je on pregovarao o evakuaciji ranjenika. To je sve šta smo čuli i nismo mogli dalje da insistiramo, jer smo morali da krenemo nazad za Beograd.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste se posle 19. novembra vraćali u Vukovar?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, 20. novembra smo se vratili, dakle sledećeg dana.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kada ste ujutru krenuli iz Beograda, da li je to bilo na isti način kao što ste nam i ranije govorili?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, to je bila ista procedura. Kreće se u 4.00, 4.30 iz Beograda, zatim se vozi do Šida. Šid, Tovarnik, Orolik, Negoslavci, pa u Vukovar. Ovog puta jedina razlika je bila u tome što smo krenuli našim automobilom direktno kroz Vukovar do bolnice, jer su do tada već svi civili evakuisani ili odvedeni u predgrađe. A za nas je bar, što se tiče novinskih izveštaja, za nas je bilo zanimljivo šta će da bude u bolnici sa evakuacijom ranjenika.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li direktno otišli u bolnicu kada ste ušli u Vukovar ili ste pre toga prolazili kroz još neka područja, pre nego što ste stigli do same bolnice?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa sigurno je da smo morali da prođemo kroz centar grada kako bismo stigli do bolnice. Da li smo se tada usput zaustavili da vidimo šta se dešava sa Gardijskom jedinicom sa kojom smo bili ranije, ne sećam se. Možda jesmo, ali se ne sećam. Moguće je da smo se prvo zaustavili kod te Gardijske jedinice pre nego što smo nastavili put do bolnice. Ja se sećam sa sigurnošću da sam video poručnika Gardijske jedinice u bolnici, sasvim je moguće da je on došao tamo sa nama, ali ono čega se sasvim dobro sećam je da je njemu to bilo prvi put da se nađe tog dana u bolnici.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Ja shvatam da je to bilo vrlo teško vreme i da je to bilo davno, ali da li možete da nam kažete otprilike u koliko sati ste stigli u bolnicu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa negde ujutro, ali ne znam u koliko sati. Ne mogu to da vam kažem.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li možete da nam kažete otprilike, između toliko i toliko sati. Koliko vam je normalno trebalo vremena da stignete iz Beograda do Vukovara?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa znate šta, posle svih ovih godina vrlo je teško reći u koliko sati smo stigli u bolnicu. Znam samo da je to bilo pre podne, znam samo da smo čekali ispred bolnice dosta dugo. Pretpostavljam da smo tamo bili možda oko 9.00 ili 10.00, ali stvarno ne znam koliko je tačno bilo sati.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Stigli ste u bolnicu. Šta ste vi videli u trenutku kada ste stigli tamo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa prvo da su tamo bili vojnici JNA i da nam nije bilo dozvoljeno da uđemo u samu bolnicu. Ušli smo u bolnički kompleks, ali nismo mogli da uđemo, nismo pušteni u bolnicu, u podrum.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Ko vam je to rekao da ne možete da uđete u zgradu s obzirom da ste dan ranije bili tamo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, ali dan ranije tu nije bilo vojnika ni na vratima ni bilo gde, a tog drugog dana ih je bilo i oni nas nisu pustili da uđemo. Ono šta smo našli, zapravo otkrili kada smo došli je odakle dolazi zaj zadah smrti, a videli smo dosta mrtvih vojnika i civila koji su ležali napolju, nezakopani, ne u sanducima, njih je osoblje bolnice jednostavno tamo ostavilo, jer nisu imali mogućnosti imajući u vidu opsadu da te mrtve sahrane.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Vi ste rekli da ste videli vojnike JNA kada ste stigli u bolnicu. Kad kažete da je tamo bilo vojnika JNA, možete li da precizirate, koliko ih je bilo, koliko je bilo vojnika, vojnih vozila, možete li da nam to malo opišete?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ne mogu baš detaljno. Bilo je vojnika i naravno, to je bila zaraćena zona tako da to nije bilo iznenađenje ni za koga, pa ni za nas jer je očigledno da će u organizaciji evakuacije i vojska da ima svoju ulogu. U organizaciji prevoza ranjenih i osoblja bolnice iz Vukovara. Ja se ne sećam da ih je bilo puno, ja se ne sećam da sam video tenkove na primer, ali stvarno ne mogu da vam kažem koliko ih je bilo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste vi pokušali da uđete u bolnicu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, mi smo hteli da uđemo, ali nam je rečeno da ne možemo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste sa nekim konkretno razgovarali o tome?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa razgovarao sam sa vojnicima koji su bili tamo. Ja se sada ne sećam da sam u početku sa nekim posebno o tome razgovarao. Kasnije smo razgovarali sa gospodinom Šljivančaninom o tome kada smo ga sreli, ali ne

sećam se tačno u koliko sati se to desilo, ali on je dakle opet bio tu, zajedno sa predstavnikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta, njih dvojica su se nešto raspravljali, mi smo to izdaleka snimili i onda smo razgovarali sa obojicom o tome o čemu se radi, zbog čega se raspravljaju, a onda je taj predstavnik Crvenog krsta učinio nešto šta oni obično ne rade, a to je da daju izjavu pred kamerama. Međunarodni komitet crvenog krsta ima politiku da ne razgovara sa novinarima, da ne daje izjave novinarima i to je bilo potpuno neuobičajeno. Jedino šta je on nama rekao je da je rad Međunarodnog komiteta crvenog krsta u potpunosti onemogućen zbog JNA, znači neslužbeno, mi to nismo mogli da snimimo, on nam je rekao da je prekinut sporazum koji je ranije postignut između JNA i Crvenog krsta i da su oni ušli u bolnicu. Eto, to je jedina stvar koju nam je on rekao.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: A kada vam je on rekao da su oni ušli? Kažete da su oni ušli u bolnicu.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa on je rekao da su oni ušli prethodnog dana uveče, dakle 19. novembra. Mi smo takođe razgovarali i sa gospodinom Šljivančaninom o tome zbog čega se raspravljao sa predstavnikom Međunarodnog komiteta crvenog krsta i on nam je recimo rekao da je taj čovek naivan i da ne shvata da se vodi rat, da je to ratna zona i ako se dobro sećam on je takođe optužio Međunarodni komitet crvenog krsta da nije nepristrasan u ovom sukobu. Ali to je sve šta nam je bilo rečeno u to vreme i ne sećam se da nam je neko dao objašnjenje zbog čega mi ne možemo da dobijemo dozvolu da uđemo u bolnicu, u samu bolnicu 20. novembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Ta rasprava koja se vodila između gospodina Šljivančanina i predsednika Međunarodnog komiteta crvenog krsta, gde se ona odvijala?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ova koju smo mi snimili odvijala se ispred nas, na samom ulazu u bolnicu. Na ulaznim vratima.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Kažete na ulaznim vratima. Da li se vi sećate, na ulaznim vratima sa koje strane bolnice, s obzirom da ima više ulaza?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa ovde se radi o glavnoj zgradi bolnice i pretpostavljam da je to bio i glavni ulaz iako ne mogu da vam kažem sa koje je strane bio taj ulaz. Ja sam tu bolnicu video dva dana, 19. i 20. novembra i siguran sam da se radilo o glavnoj zgradi i pretpostavljam da se radilo i o glavnom ulazu, ali ne mogu da budem precizniji od toga.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Recite nam da li ste se vi i vaša ekipa obratili predstavniku Međunarodnog komiteta crvenog krsta u toku ove rasprave?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, dokle god je rasprava trajala, mi to nismo učinili, ali kada su prestali da se raspravljaju onda je predstavnik Međunarodnog komiteta crvenog krsta došao k nama i rekao je: "Hoću da dam izjavu", i onda se desilo ono šta sam već rekao malopre, a to je da je on pred kamerama dao izjavu šta je, po mom iskustvu, potpuno neuobičajena stvar da MKCK bilo gde u svetu, u Jugoslaviji, na Srednjem Istoku ili bilo gde, da da izjavu za medije. Takođe je neuobičajeno što nam je

on nezvanično dao neka obaveštenja, ali je bilo očigledno da je jako besan i da želi da uputi protest preko nas, protest međunarodnoj zajednici.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: A što se tiče gospodina Šljivančanina jeste li mu se vi obratili ili on vama?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne sećam se da li je on došao nama ili smo mi otišli do njega, ali je izvesno da smo mi hteli sa njim da razgovaramo o onome šta se dešava i zbog čega je došlo do te prepirke između njih dvojice. Nije nam bilo jasno u tom trenutku kako je uopšte moglo da dođe do bilo kakve rasprave između JNA i Crvenog krsta, ali ne znam ko je prvi počeo da priča sa onim drugim.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da li ste vi u tom trenutku videli da je bilo još ljudi u kompleksu ili je on bio prazan. Možete li da nam opišete šta ste videli u bolničkom krugu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa koliko se ja sećam, tu je bilo nekoliko kola hitne pomoći i vozila JNA. Kada su tačno autobusi stigli ne sećam se, ali mislim da nisu bili tu kada smo stigli. Tu je bilo nekoliko vojnih vozila i nekoliko... dakle, kola hitne pomoći. Sećam se da sam tu video nekoliko vojnih kola hitne pomoći. Ona su zelene boje i razlikuju se dakle od civilnih kola hitne pomoći. Ona su već stigla kako bi prevezla najteže ranjene osobe. Sećam se da je jedna starija osoba, koja je bila ranjena, utovarena u jedna od ovih kola. Mislim da se radilo... i mislim da je jedna žena sa svojim unukom od osam, devet godina isto bila utovarena u jedna od tih kola.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Pomenuli ste da je bilo ljudi koji su bili ukrcani u autobuse. Da li ste vi to videli i gde i koliko je tu autobusa bilo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, mi smo to videli i mi smo snimali ljude kako izlaze iz bolnice, ranjenike kako hodaju, civile, muškarce, žene i decu, zatim medicinsko osoblje, dakle ljude koji su izlazili iz bolnice i išli ka autobusima koji su bili parkirani u krugu bolnice. Ja ne mogu da vam kažem koliko je tu tačno autobusa bilo, koliko se sećam četiri ili pet. Tu je takođe bilo i vojnih vozila, kola hitne pomoći i u određeno doba autobusi su krenuli, pratili smo ih i jednim delom puta smo ih i snimali, ali nismo mogli da ih snimamo tokom celog puta jer smo u jednom trenutku zaustavljeni i rečeno nam je da će autobusi da idu ka liniji fronta, da će da pređu liniju fronta i da idu na hrvatsku teritoriju i da za nas više nije sigurno da te autobuse pratimo. Ali kasnije to nije tako funkcionisalo i mi smo ih ponovo sreli i videlo se da su tamo bili posmatrači Evropske zajednice koje su zvali prodavcima sladoleda zato što su bili obučeni u belo. Oni su imali plave trake oko ruku sa 12 zlatnih zvezdica koje su bele simbol Evropske zajednice, zatim smo tu sreli još jednog oficira JNA koga sam video u onoj seoskoj kući tokom pregovora 18. novembra. Mislim, kao što sam rekao da se on prezivao Pavlović ili tako nekako. Rečeno nam je da su autobusi pokušali da uđu u Hrvatsku, samu Hrvatsku, ali da je na njih otvorena vatra sa hrvatske strane, pa su morali da se vrate. Zatim su nam na kraju rekli da će autobusi da idu za Sremsku Mitrovicu, da će oni koji nisu ranjeni da budu smeštani u neku sportsku dvoranu, a da će ranjenici da budu prebačeni u bolnice u Srbiji.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala vam. Vratimo se sada ponovo na bolnicu i na onaj trenutak kada ste vi posmatrali kako se ljudi ukrcavaju u autobuse. Možete li da nam kažete o kakvim se ljudima radilo? Recite nam kog su bili pola i slično.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa mislim da sam već rekao. To su bili muškarci, žene, deca, znači bilo ih je svih uzrasta, neki od njih bili su ranjeni, neki nisu, mnogi su bili u suzama kao i onda, 18. novembra. Autobusi su bili puni, neki su bili pretrapni, ljudi su morali da stoje, dakle tu su bili muškarci, žene, deca, svih godina. Mladi i stari.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Jeste li uspeli sa nekim od njih da razgovarate?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, nismo. Pretpostavljam da nam to nije dozvoljeno, ali ne znam zbog čega.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Dobro. A jeste li vi videli još neke druge autobuse osim ovih autobusa koje ste upravo spomenuli?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa to su bili civilni autobusi.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Da, ali da li je bilo i drugih, pored tih civilnih autobusa?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, koliko se ja sećam. Jedina vozila u konvoju bila su kola hitne pomoći koja sam već ranije pomenuo. Nekoliko vojnih vozila, mislim da su ona bila na početku i na kraju konvoja, ali autobusi su bili civilni.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: U redu. Jasno mi je i sada da je vrlo teško dati odgovor posle ovoliko vremena, ali bih vas zamolila sada da nam kažete kako ste... Da li se sećate u koliko ste sati otprilike otišli iz tog bolničkog kruga kada ste krenuli za konvojem?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa bojim se da posle ovoliko vremena, posle ovoliko godina, ja ne mogu da vam kažem u koliko je to sati bilo. Čini mi se da je to bilo početkom poslepodneva, rano poslepodne, ali stvarno to ne mogu da kažem sa sigurnošću. Kasnije smo imali autobuse, još uvek smo imali dobro svetlo, kada su autobusi krenuli za Sremsku Mitrovicu tako da pretpostavljam da je ovo bilo negde rano poslepodne.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Možete li da nam kažete koliko ste vremena proveli u krugu bolnice pre nego što ste krenuli?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa nekoliko sati. Ja se sećam da smo se muvali okolo, znate to je deo života svakog ratnog dopisnika u ratnoj zoni da čovek stalno negde žuri i da stalno nešto čeka. Takva je situacija sa vojskom, ako se radi sa vojskom i to je nešto na šta smo mi navikli, da moramo ako nam kažu da žurimo, da trčimo negde, a onda da satima čekamo da se nešto desi, a da nam niko nikada ne kaže tačno vreme kada nešto treba da se učini. Mislim, rekao bih da smo tamo bili nekoliko sati.

TUŽITELJKA TUMA: Hvala vam gospodine van Lynden. Sada bih želela da pokažem svedoku i Pretresnom veću, a i Odbrani dva video snimka.

SUDIJA PARKER: Jesu li oni dugački?

TUŽITELJKA TUMA: Ne, ali možemo da ih pogledamo posle pauze. Prvi traje oko šest minuta, a drugi oko dva minuta.

SUDIJA PARKER: Pa dobro, onda možemo sada da ih pogledamo.

TUŽITELJKA TUMA: Da, ali bih takođe zamolila svedoka da prokomentariše svaki od tih snimaka. Prvi video snimak je sa spiska 65ter, to je broj 341 sa tog spiska, nosi evidencijski broj P0045938. To je zapravo odlomak jednog dužeg video snimka. Početak ovog odlomka je isti kao i početak celog snimka, a odlomak će da se završi na 00638 ili otprilike. Ja ću da zamolim svedoka da pogleda ovaj snimak zajedno sa nama i onda da nam taj snimak prokomentariše.

SUDIJA PARKER: Pa ja mislim da bi onda bilo bolje da se to ponovo pusti, da se pogleda to od početka.

TUŽITELJKA TUMA: Da, slažem se sa tim. Pustićemo to od početak.

(Video snimak)

Aernout van Lynden: Poslednja 100.000 granata, 100.000 minobacačkih granata. Milionima je tako. Za Hrvate je u ponedeljak tromesečna bitka za Vukovar izgubljena, ali ne i sasvim završena. Tvrdekorni hrvatski gardisti ne odustaju iako se stotine njihovih saboraca i hiljade civila predaju saveznoj vojsci. Duga kolona ljudi odlazi iz svog grada, mnogi su u suzama, mnogi u šoku ili jednostavno očajni. Scena poraza učutkuje pobednike koji to posmatraju. Zbog koje su hrvatski borci položili svoje oružje. Samo za nekolicinu je poniženje preteško. U očima većine se zadržao ponos zbog toga što su izdržali toliko dugo. Sledećeg dana bitka je gotova i još stanovnika izlazi iz ruševina vukovarskog gradskog jezgra. Oni su izašli vukući za sobom ono šta im je ostalo od imovine. Lagani marš ka novom životu, turobnom izbegličnom životu. Kao i skoro sve ostale zgrada u gradu, glavna gradska bolnica je nepopravljivo uništena, ali ipak nije zatvorila prostorije u podrum gde je utočište našlo preko 500 ranjenih ljudi. Ovde su izdražavali bez struje, bez vode i sa malo lekova. Iako nema privatnosti, tu je rođeno preko 30 beba. Ovde pokušavaju da spasu čak i najmanji život.

Lekarka: Ona ima šest meseci i teško je ranjena ovde u nogu i ima jedan mali geler od granate u stomaku. Hitno je potrebna bolja bolnica, operacija koja bi joj spasila život. Mi dajemo sve od sebe, ali ja mislim ako ne bude prebačena u neki veći centar sa boljim uslovima ona će umreti, ja mislim.

Aernout van Lynden: *Oko bolnice se širi zadah smrti i vojnici uskoro otkrivaju zašto. Mrtvačnica na otvorenom. Bolničko osoblje nije imalo vremena da sahrani mrtve. I posle pada Vukovar otkriva mračne tajne ovog rata, svoje puteve, mrtve koji nikada nisu došli do bolnice ili koji, pošto im je krv još sveža su očigledno ubijeni... koji se sada izrazio u međusobnoj rešenosti da se nastavi rat koji izgleda da nije završen čak i posle rata i borbi ovde. Među ovim strahovima postoji nadrealna kontradikcija. Slavlje. Pripadnici ekstremnih paravojnih formacija, muškarci i žene pobeđnički poziraju za fotografiju koja prikazuje kraj bitke posle čega se vraćaju jutarnjem slavlju uz muziku i smeh stimulisani alkoholom. Moto na njihovoj zastavi je "Sloboda ili smrt" i oni se zavetuju da će da nastave borbu. Ne, nije gotovo.*

Aernout van Lynden: *Šta po tebi Srbi treba da osvoje pre nego što se rat završi?*

Paravojnik broj 1: *Rat će biti gotov kad budemo imali granicu Karlovac - Karlobag - Ogulin - Virovitica. Sva mesta gde živi srpski narod moraju biti slobodna. Moramo raščistiti sa Hrvatima.*

Aernout van Lynden: *U centru grada mogu da se vide predstavnici paravojske u nekontrolisanom slavlju u sličnom raspoređenju. Ali inženjerci definitivno ne slave, umesto slavlja oni uklanjaju neeksplozivna ubojita sredstva ili traže protivpešadijske mine ili mine iznenađenja koje su branio ostavili iza sebe. Pronalaženje je vrlo delikatan posao. Uklanjanje, ne baš tako delikatan. Potreban je još jedan dan pre nego što vukovarski ranjenici mogu da budu evakuisani. Mukotrpan i haotičan zadatak. Trebalo je nekoliko sati da se ambulantska kola napune. Ranjenici koji su mogli da hodaju došli su do prepunih autobusa. Kada konvoj konačno kreće, noć već počinje da pada odvođeci svoje putnike iz nekada lepog grada na reci Dunav, utišanog od strane pobednika, izgubljenog za svoje stanovnike. Uništen spomenik mržnje.*

(Kraj video snimka)

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala. Gospodine van Lynden, da li prepoznajete ovaj video snimak?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Po čemu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ovo je zbirka snimaka koje sam napravio posle zadnjeg dana borbe... zapravo Vukovar dakle 21. ili 22. novembra, ne sećam se tačno datuma. Obično je materijal za vesti bitno kraći, ovo je jedan duži pregled poslednjih nekoliko dana bitke za Vukovar.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Molim vas, možete li da prokomentarišete ono šta smo videli na ovom videu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Prvi snimci nisu snimljeni od strane naših snimatelja, ja mislim da su to napravili ljudi iz Reutersa koji su snimili zadnje borbe u

samom mestu. Sve posle toga su snimili snimatelji "Sky Newsa" osim, mislim jednog ili dva kadra celog niza mrtvih tela koja se nalaze u centru Vukovara. To je takođe nešto šta smo dobili od ljudi iz "Rojtersa". Dakle, ostalo je naše, a ono što je prikazano su događaji od 18. 19. i 20. novembra, to jest ono šta smo mi snimili od toga. Radi se dakle o poslednjim borbama, zatim o predaji 18. novembra druge grupe civila koja je izašla iz skloništa i našle se u centru grada 19. novembra i na kraju evakuacija bolnice 20. novembra.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Takođe smo videli jednu sekvencu slavlja, videli smo neke muškarce koji su pili.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, o tome sam čini mi se već govorio u iskazu. To su ljudi koji su se predstavljali ili kao četnici ili kao šešeljevci i koji su ujutru 19... Mi smo ih pronašli u centru mesta, tamo su postavili muziku, imali su alkohol, proslavljali su. Uzevši u obzir gde smo se nalazili i kako je izgledalo sve oko nas, meni se to činilo neverovatno.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Sećam se se da je jedan muškarac imao traku oko čela i mislim da je govorio o tome da treba očistiti, raščistiti s Hrvatima. Da li ste se vi sreli s tim čovekom?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da. On je bio jedan od ovih koji su proslavljali, jedan od ovih paravojnika. On nije bio pripadnik JNA. On je govorio engleski. Čujete me kako mu postavljam pitanje. Ja sam ga pitao koliko još mora da traje rat, na šta on odgovara da rat mora da se nastavi sve dok Srbi ne stignu, mislim da je rekao do limita, mislio je na granicu i onda spominje četri mesta u Hrvatskoj. Kasnije mi je moj terenski producent rekao da nije spomenuo ta mesta onim pravim redom šta je mom producentu govorilo da taj čovek zapravo i ne zna šta govori. Ali ono šta je govorio da treba da idu dalje gde god žive Srbi, da moraju da oslobode to područje i to je verovatno ono šta su i drugi mislili, ali je on jedini govorio engleski i bio jedini s kim sam mogao da razgovaram.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Hvala. Da li želite da dodate još nešto u vezi sa ovim video snimkom?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sam upravo sada primetio da sam na snimku rekao da su autobusi tek u sumrak, 20. novembra otišli iz bolnice, dakle eto mog odgovora na vaše ranije pitanje. Ja sam govorio da se to dogodilo 21. na 22. Ja sam se naime tada sećao kada je to bilo.

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Htela bih da sada pređemo na drugi video snimak. To je na 65ter listi koju smo dali, broj je ERN006475, radi se o veoma kratkom isečku. Prošle nedelje je taj video snimak obelodanjen Odbrani.

(Video snimak)

Aernout van Lynden: Oni su samo pioniri u strašnoj politici. Ovi će ljudi biti predati hrvatskim vlastima ...

(Kraj video snimka)

SUDIJA PARKER: Ne vidimo ...

(Video snimka)

Aernout van Lynden: Dok ranjenici polako idu prema autobusima koji ih čekaju, upliće se politika. Prvo između delegata Međunarodnog komiteta crvenog krsta i Jugoslovenske narodne armije. Predstavnik Međunarodnog komiteta crvenog krsta optužuje armiju da je prekršila dva sporazuma time što je dozvolila svojim vojnicima da uđu u krug bolnice. Ovo nije tipičan način za njih, ali u ovom slučaju predstavnik Međunarodnog komiteta crvenog krsta je izrazio svoje negodovanje.

Nicolas Borsinger: Međunarodni komiteta crvenog krsta je u potpunoj nemogućnosti da izvrši zadatak koji mu je poverila međunarodna zajednica.

Aernout van Lynden: S druge strane, viši armijski oficiri su optužili MKCK za pristrasnost i za naivno shvatanje da se Vukovar ne nalazi u ratnoj zoni. U ratnoj zoni, zajedno sa bolnicom koja ima zadah smrti, a vojnici su ubrzo otkrili i zašto. Tačan broj žrtava se ne zna, ali ih je palo na stotine, a destine još uvek leže.

(Kraj video snimka)

TUŽITELJKA TUMA – PITANJE: Gospodine van Lynden, molim vas prokomentarišite ovaj video snimak.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ovo je izveštaj o događajima od 20. novembra 1991. godine u Vukovaru, dakle onom šta je dovelo do evakuacije ranjenika i civila iz kompleksa bolnice u Vukovaru. Takođe se vidi taj spor ili prepirka između delegata Međunarodnog crvenog krsta i gospodina Šljivančanina pred ulazom u bolnicu kao i izjava koju je dao delegat Međunarodnog crvenog krsta, a to je neobična stvar, jer to ljudi iz Crvenog krsta ne rade, kao i odgovor gospodina Šljivančanina kako smo to uspjeli da snimimo.

TUŽITELJKA TUMA: Molim da oba video snimka uđu u spis.

SUDIJA PARKER: Usvaja se. Gospodo Tuma, postavljeno mi je pitanje vezano za transkripte tih video snimaka. Da li želite da se i to uvrsti?

TUŽITELJKA TUMA: Da.

SUDIJA PARKER: Znači za svaki video snimak posebno po jedan broj i onda za svaki transkript odvojeni broj.

TUŽITELJKA TUMA: Hvala.

sekretar: To će biti dokazni predmet 136, to je prvi video snimak, 137 je transkript videa broj 1. Broj 138 za video snimak broj 2 i 139 za transkript videa broj 2.

SUDIJA PARKER: Nastavićemo sa radom u 18.00.

TUŽITELJKA TUMA: Ja sam ovim završila glavno ispitivanje tako da smo to vremenski dobro uskladili.

SUDIJA PARKER: Hvala.

(pauza)

SUDIJA PARKER: S obzirom da je gospođa Tuma završila glavno ispitivanje, vreme je za Odbranu ako ima pitanja da pristupi unakrsnom ispitivanju. Gospodine Vasiću... A nisam video gospodina Domazeta od stuba, izvinjavam se.

UNAKRSNO ISPITIVANJE : ADVOKAT DOMAZET

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala časni Sude. Gospodine van Lynden, ja sam Vladimir Domazet, jedan od branilaca gospodina Mrkšića. Dobro večer. Ja ću vam postavljati pitanja u ime Odbrane gospodina Mrkšića. Najpre, gospodine van Lynden, samo par pitanja iz samog početka iz vaše bogate biografije. Kako sam razumeo vi ste već negde od otprilike 25 godine života radili kao novinar i počeli da radite praktično svuda po svetu. Jesam li u pravu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, u pravu ste.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Rekli ste takođe da ste pre toga odslužili vojni rok, bili u raznim jedinicama, završili i bili rezervni oficir i da je to trajalo oko dve i po godine, to je verovatno ovaj period pre nego što ste počeli da radite kao novinar i to bi bila vaša profesionalna karijera ako sam dobro razumeo?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pre nego što sam otišao u vojsku ja sam diplomirao na fakultetu. Završio sam sociologiju i politiku na fakultetu u Ujedinjenom kraljevstvu. Ja nisam bio u više jedinica, bio sam samo u Holandskim marincima. Perod obuke je bio od godinu dana za rezervnog oficira, posle toga sam bio u vojnoj službi kao

potporučnik, odnosno komandir voda i komandir minobacačkog voda i da, to je sve bilo pre nego što sam postao novinar.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Još samo jedno pitanje koje se odnosi na vašu sadašnju karijeru. Rekli ste da ste sada profesor na Američkom univerzitetu u Bugarskoj. Jedino moje pitanje je koja je oblast ili predmet koji vi predajete na tom Univerzitetu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja sam direktor Katedre za novinarstvo i komunikaciju i predajem novinarstvo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Sada bih se vratio i zadržao na Vukovaru. Iako ste vi kao dopisnik prošli gotovo sve predele bivše Jugoslavije gde je bilo ratnih događanja, ja ću se naravno vezati samo i jedino za Vukovar, pa me interesuje da li ste nešto o samom Vukovaru znali i pre nego što ste došli kao dopisnik u taj grad, a pre svega o tome kakvo je mesto bio Vukovar po nacionalnom sastavu stanovništva, pre tog rata?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, ja u Vukovaru nisam bio pre rata, u Jugoslaviji jesam bio pre rata, ali ne u Vukovaru. Ja sam za nacionalni sastav Vukovara čuo kada sam stigo u Beograd u leto 1991. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste tada u leto 1991. godine, dakle pre događaja u novembru koje ste opisivali, bili u Vukovaru?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, nisam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, prvi vaš boravak u Vukovaru je bio u novembru mesecu, ako se ne varam to je ovaj period koji opisujete, to je od 12. novembra, pa do 20. sa nekoliko dana prekida kada niste iz Beograda dolazili u Vukovar.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne. Prvi put kada sam ušao u Vukovar, a to sam već rekao, bilo je kada sam oklopnim transporterom odvezen u kasarnu JNA u Vukovaru i koliko se sećam, to je bilo u oktobru 1991. godine. Ja jesam išao u predgrađe odnosno u mesta kao što su Negoslavci, u periodu od 13. do 18, ali nismo mogli dalje od tih mesta da odemo i da uđemo u sam grad, ali nije razlog tome što nisam ušao u Vukovar to što sam bio u Beogradu već to što nisam mogao da prođem kontrolne punktove.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste tada, prilikom boravka u Vukovaru čuli i dobili saznanja o tome šta se dešavalo pre tog perioda, dakle pre nego što ste vi po prvi put bili u Vukovaru ili okolini odnosno konkretno, odnosi između Srba i Hrvata u Vukovaru i okolnim mestima? Pošto je i vama poznato da je to bilo multietničko mesto.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Rečeno mi je bilo da je to grad čije je stanovništvo multietničko, i ja sam znao ili mi je rečeno da je bilo borbi i problema u raznim delovima Istočne Slavonije.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste konkretno za Vukovar saznali kako je došlo do prvih sukoba u Vukovaru, dakle pre perioda o kome govorite kada ste vi lično mogli da posetite Vukovar? Konkretno da li ste čuli nešto o postavljanju barikada između raznih delova grada ili mesta u okolini?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne sećam se da sam dobio neke precizne informacije o tome šta se dešavalo u samom Vukovaru, ali sam čuo da je bilo barikada i da je bilo puteva koji su bili blokirani u drugim mestima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Pomenuli ste kao vaš prvi dolazak u kasarnu koje je u to vreme, kako ste i sami rekli, nije bila blokirana. Ali znate li, da li ste čuli i te podatke da je u nekom periodu kasarna JNA bila blokirana?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, to nam je bilo rečeno.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada se govorilo o onima koji su se borili u Vukovaru, jedno od pitanja moje kolegice Tume je bilo da li su prilikom predaje oružja bili u uniformama i vi ste, koliko se sećam, rekli da nisu. Da li uopšte znate kakve bi uniforme mogli da nose odnosno da li je Hrvatska u to vreme imala regularnu vojsku koja bi nosila nekakve uniforme?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Izvinjavam se. Da li vi tvrdite da su ljudi koji su se predali 18. novembra nosili uniforme? Da li vi to kažete?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ne, ne, ja to ne kažem. Upravo vas pitam da li vam je poznato, da li je uopšte na toj strani, dakle da li je Hrvatska imala svoju vojsku u to vreme, dakle govorim o oktobru, novembru 1991. godine?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: U redu. Kao prvo, ja sam video tela mrtvih hrvatskih boraca u raznoraznim uniformama. Ne koliko se sećam oko Vukovara već u drugim delovima Hrvatske. Koliko ja znam Hrvatska nije imala sopstvenu vojsku kada je došlo do izbijanja sukoba posle proglašenja nezavisnosti u junu 1991. godine. Ali su Hrvati pristupili formiranju vojske kao što se desilo i u Bosni godinu dana kasnije. Bilo je jedinica koje su imale uniforme, ali pretpostavljam da se tu radilo o mešavini raznih uniformi, ali ja nisam radio na hrvatskoj strani tokom sukoba, ja sam se nalazio na srpskoj strani i to su jedini ljudi koje sam ja mogao direktno da posmatram, da vidim.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Ja znam da je u Hrvatskoj bilo i takvih jedinica koje su nosile razne uniforme, ali me je najviše ovde interesovalo ovo u Vukovaru što ste vi bar mogli da primetite. Sledeće moje pitanje se odnosi na vaše prve dolaske. Pomenuli ste da ste u početku imali ako sam vas dobro razumeo, imali kamermana ko je bio domaći, dakle Srbin pretpostavljam koji je dolazio s vama iz Beograda. Ako je tako, da li se sećate možda njegovog imena?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, on nije iz Beograda išao sa nama, on je već bio tamo sa izveštačem "Televizije Beograd". Dakle, mi smo se sa njim jednostavno povezali i uspeli da dobijemo kopije snimaka koje je on sam već snimio i uspeli sa njim da napravimo onaj uvodni deo za naše izveštaje sa terena. To je bilo na samom početku i

to samo tada, a ne sećam se kako su se zvali, ni snimatelj, ni izveštač "Televizije Beograd".

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Govorili ste o tome da ste za dolazak na to područje imali dve mogućnosti. Jednu preko Šida, Tovarnika, a drugu preko Erduta. Ukoliko ste dolazili preko Erduta, dakle sa severne strane, da li sam u pravu ako kažem da niste mogli da dođete do Vukovara odnosno do južne strane na kojoj su se takođe nelazile jedinice vojske? Da li je bilo tih komunikacija između tih, severnog dela preko Erduta i ovog dole kraja u koji ste takođe dolazili, ali drugim pravcem?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, postojala su dva fronta, Severni i Južni i ako bih išao da obiđem jedinice JNA na Severnom frontu onda bih morao da pređem most kod Erduta, a ako bih hteo da odem na Južni front onda bih morao da prođem kroz Šid i Tovarnik. Mi smo uglavnom koristili taj južni put, ali u nekoliko navrata smo išli i severnim putem.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Dakle, kada ste se nalazili na tom, da nazovemo Severnom frontu, da bi išli na Južni, morali bi da se vratite u Srbiju i da napravite priličan put da bi ste došli na onaj Južni do fronta. Jesam li u pravu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, svakako bar na početku. Koliko sam ja mogao da shvatim ono šta se dešavalo zapravo se operacija sastojala u tome da se napravi neka vrsta omče oko Vukovara, jedna operacija se vodila na severu, druga na jugu, a na istočnoj strani Vukovara nalazio se Dunav i ja se sećam da u oktobru mesecu kada sam tamo išao da nije bilo moguće da se odvezete bez izlaganja velikim rizicima. Dakle, nije bilo moguće da se ode direktno sa Severnog na Južni front i trebalo je da se napravi taj zaobilazni put.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Govorili ste danas o oštećenjima u mestima Tovarnik, Ilača, da ste u Ilači videli kuće u plamenu, u Tovarniku oštećene obe crkve, pa me interesuje ako možete malo više detalja, ko je držao ta mesta u to vreme ili kakvo je, po onom saznanju koje ste vi imali, stanovništvo bilo pretežno u tim mestima? Mislim naravno na nacionalni sastav. Ako vam je to poznato.

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Tovarnik je bio u Hrvatskoj i zavisno od tačke gledišta koju usvojimo, da je bila ili nezavisna država ili jedna od republika unutar jugoslovenske federacije. Takva je situacija bila i sa Ilačom. Ne radi se o gradovima, nisu to bili gradovi već su to bila sela, ne znam kakav je tačno bio njihov nacionalni sastav ili ono šta znam sigurno je da su u Tovarniku postojala i katolička i srpska pravoslavna crkva. Dakle, stoga sam stekao utisak da se radilo o selu sa mešovitim stanovništvom. Još nešto. Ja nisam u Ilači video jednu kuću u plamenu već nekoliko njih.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Ja sam i pomenuo kuće, dakle ne jednu kuću. Moguće je da je prevod bio drugačiji i tu nema nesaljanja. Kada ste upravo u tom delu svedočili, pomenuli ste u jednom trenutku kao termin, "zvanična granica Srbije i Hrvatske". U to vreme takva zvanična granica mi je čini mi se postojala, pa bih voleo da čujem vaš komentar na šta ste mislili kada ste ovaj termin upotrebili?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa postoji precizna granica, postojala je takva granica i onda kada je Hrvatska bila u federaciji. Postoji ta precizna linija razdvajanja. Ja ne kažem da su postojale carinske ili pasoške kontrole zato što nečega takvog nije bilo, ali su granice između republika koje su ulazile u sastav jugoslovenske federacije bila precizna.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, da. To je nesumnjivo. Postojale su granice, međutim do tada nije bilo graničnih prlaza niti se na drugi način moglo videti gde se prelazi republička granica bar dok nije počeo ovaj rat i to je bilo moje pitanje. Pomenuli ste i tenkove i da je po vašim saznanjima tenkove imala jedino JNA. Da li ste videli bilo na Južnom ili na Severnom frontu kad ste bili, te tenkove uništene?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne sećam se da sam video uništene tenkove JNA, da smo tako nešto videli, mi bismo to snimili. Stvarno se ne sećam da sam nekada to video.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A da li ste možda čuli, kad se radi o Vukovaru da je pre ovog perioda u kome ste vi posećivali Vukovar, negde u samom početku da je jedan ili dva aviona vazduhoplovstva, da su bili oboreni od strane hrvatskih snaga iznad Vukovara? Da li ste to možda čuli u toku rata?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne sećam se da sam tako nešto čuo. Možda jesam, ali se ne sećam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada se radi o vašim putovanjima iz Beograda za Vukovar, danas ste rekli da ste pribavljali dozvolu u Beogradu, ali da ste nekad imali probleme, i pored te dozvole da niste mogli da uđete na područje Vukovara. Da li možete da se setite ko vam je to uskratio, u kojim situacijama i da li ste uspeli da to raspravite eventualno sa nekim višim instancama ili višim komandama vojske ukoliko je to vojska bila u pitanju?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Pa nas su zaustavljali na kontrolnim punktovima vojske i nisu nam za to davali obrazloženje. Jednostavno bi nam rekli da ne možemo dalje. Sećam se jedne prilike, a to je bilo negde u septembru ili početkom oktobra, ne u septembru sasvim sigurno, dakle da smo uspeli da dođemo do jednog generala čijeg se imena ne sećam, mislim da mu je prezime počinjalo na "A", ali ne znam kako se on prezivao i on se onda postarao da nas propuste da prođemo bar do Ilače. Jednom drugom prilikom kada smo tog generala ponovo videli, a o tome sam već malopre svedočio, kada je konvoj trebalo da ide za Vukovar sa medicinskom opremom i kada je taj konvoj trebalo da izveze ranjenike iz grada, taj general mi je rekao da će konvoj da prođe, ali smo mi bili zaustavljeni u Negoslavcima i jedan niži oficir JNA mi je rekao da konvoj tog dana neće da pođe i da nećemo uopšte da se primaknemo gradu tog dana. Kada bi nas zaustavljali, to bi uglavnom bilo na kontrolnim puktovima i to nisu bile visoke vojne strarešine, to su recimo bili vodnici koji bi nam jednostavno rekli da ne možemo da prođemo bez obzira što imamo dozvolu i od Ministarstva odbrane i od tog ogranak Ministarstva u Šidu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste taj problem imali sa pripadnicima ove jedinice, Gardijske jedinice o kojoj ste govorili?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, pripadnici te Gardijske jedinice kojima su nas poslali, zapravo gospodin Šljivančanin nas je poslao njima kasnije, rekao je da možemo da odemo do njih, to je bilo organizovano, dovedeni smo dakle do tog jednog komandira voda, tog poručnika. To je bilo 12. novembra. Ali smo njega sretali samo u Vukovaru, u samom Vukovaru. Bilo u kasarni JNA ili negde u južnom delu Vukovara, ali ne na putu prema Vukovaru kod Orolika, Negoslavaca i slično. A to su bile lokacije gde su nas najčešće zaustavljali, najčešće u Negoslavcima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Danas ste pomenuli i da ste imali dosta razgovora sa pripadnicima te jedinice, sa nekim oficirima i da ste proveli i celi jednu noć sa njima, pa ste govorili i o toj jedinici. Mene interesuje ono šta ste vi tada saznali ili vaša zapažanja o toj jedinici. Govorili ste o jakom profesionalnom odnosu i to vas ne bih ponovo pitao, ali da li vam je bilo poznato da je to bila jedinica koja je u svom sastavu imala mnogo više oficira nego, da nazovem običnih vojnika i da je to bila posebna antiteroristička jedinica?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Meni je bilo odmah jasno da se radi o profesionalnim, dobro obučanim vojnicima. Njihove uniforme i oprema je bila drugačija. Imali su neprobojne jakne koje druge jedinice nisu imale, imali su drugačije šlemove, imali su drugačiji sistem veze, to jest sredstva veze. Ne mogu da se setim da su nam rekli da su iz antiterorističke jedinice, ne to ne. Holandski marincu su takođe jedinica koja funkcioniše unutar Holandskih oružanih snaga, dakle meni je to donekle jasno. Jednostavno radi se o profesionalnoj jedinici bolje opremljenoj, bolje naoružanoj i u svakom slučaju bolje obučenoj nego druge jedinice s kojima sam se susretao, ali nisu mi rekli da su antiteroristička jedinica. Što se tiče oficira i ljudstava ja sam bio u kontaktu sa poručnikom koji je bio zapovednik tog voda, međutim ostatak ljudi su bili, čini mi se, obični vojnici. Ne mogu da kažem da sam se upoznao i razgovarao sa svih 30, to je otprilike koliko ima jedan vod, ali sa dosta njih jesam i to su sve bili ili podoficiri ili vojnici.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kako sam razumeo vi ste i tu jedinicu i kroz sam grad i u onim situacijama kada su iz ulice ili iz kuće u kući ulazilo, bar se to moglo videti na nekim snimcima koje smo mi dobili od Tužilaštva, pa čak sa njima, ako se ne varam, vi ćete reći da li je to tačno, vi lično pretrčavali ulice i bili sa njima na sledećim položajima. Da li je to tačno?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Dozvolite da razjasnim da smo mi sa tom jedinicom bili samo tokom borbi koje su se vodile 12. i 13. novembra, dakle samo ta dva dana smo bili s njima za vreme borbi koje su se vodile za Vukovar. Ponovo smo se s njima susreli 19, pa onda 20, ali u to vreme su borbe već prestale. Da li smo mi išli sa njima? Oni su nas vodili, išli smo tamo gde su nam oni dozvolili da idemo. Poručnik je, to sam već spomenuo, dobio naređenje da zauzme jedno hrvatsko uporište na raskrsnici i on nama nije dozvolio da idemo do kraja, da učestvujemo u toj akciji. On nam je dozvolio da snimamo, doveo nas je do minobacača od 60 milimetara koji je odatle

isapljiavao granate, ali nas nije vodio do samog uporišta i meni je potpuno jasno da je smatrao da bi jedna televizijska ekipa jednostavno ugrozila operaciju i da je bilo preopasno da nam dozvoli da idemo s njima, ali istina je da smo prelazili preko nekoliko ulica gde su nas oni vodili. To je sve zavislo od njihove odluke, ne od naše.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Za to vreme koje ste proveli sa tom jedinicom, vi ste rekli koji je to period bio, da li ste išta primetili u ponašanju vojnika i oficira šta bi odudaralo od pravila običaje ratovanja ili nešto šta bi bio incident koji ste primetili, a koji ne bi bio po pojedinim pravilima?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, nisam stekao utisak da se njihovo postupanje razlikovalo od onog kako treba da se ponaša profesionalni vojnik. Ono šta sam ja primetio je da su se oni razlikovali od drugih jedinica JNA sa kojima sam ja imao kontakte, a posebno od raznih paravojnih jedinica kao što su su bili šešeljavci koji su takođe smeli da se kreću po linijama fronta u Vukovaru što im je omogućila JNA.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Kada ste govorili o naoružanju, posebno naoružanju onih koji su bili u Vukovaru i koji su predavali oružje, jer ste tome prisustvovali, govorili ste da se radilo o lakom naoružanju. Da li ste vi sa vašim snimateljima kasnije nailazili u Vukovaru na odbačeno oružje konkretno upravo "zolja", pa čak i nekih protivavionskih oruđa koji su bili u samom gradu napušteno od onih koji su se njima služili? Da li se sećate toga obzirom da postoje snimci, ali naravno, nisam siguran da li su to vaši snimci iako smo ih dobili kao snimke koji se odnose na "Sky News"?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Kao prvo, samo da razjasnim. Snimci "Sky Newsa", to znači ono šta su snimili snimatelji "Sky Newsa" i one stvari koje je emitovao "Sky News", ali šta je dobijeno iz drugih izvora. Jedan od većih izvora je bila "Televizija Beograd" tokom 1991. godine. Drugi je bio "Reuters". Ja se lično ne sećam da sam dao da se snimi ili da sam snimio bilo šta od težeg hrvatskog naoružanja u Vukovaru. Vojnici koje sam ja video to jest hrvatske snage koje sam ja video da su se predavale 18. novembra su imali samo "kalašnjikove" i ručno naoružanje. Nisam video da predaju bilo šta drugo od naoružanja.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li su vas možda, vas lično, odveli u neku od tih baza koje su ostale posla pada Vukovara, dakle u neko stovarište ili uporište, da li se sećate možda toga?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ono čega se ja sećam, vezeno je za 19. novembar je kada smo stupili u kontakt sa ovim vodom s kojim smo proveli noć 12. na 13. novembar, da su nas oni odveli na mesto gde su pronašli podzemne tunele, pokazali su nam i rekli nam da su se time koristili oni koji su branili Vukovar. Tamo nije bilo naoružanja, bilo je hleba koji još nije bio ispečen i posuđe koje je oprano. To su nam pokazali. Videli smo i inžinjerce, mislim da je to moglo da se vidi i na snimku koje je Tužilaštvo pustilo. Dakle, oni su dizali u vazduh onu municiju koja je bila zaostala. Takođe smo odvedeni do minskih polja koja su bila postavljena uz puteve i koja su raščišćavana na način koji je za mene bio nov, to što su vojnici jednostavno pucali u

mine. Ali ne, nisu nas nikada odveli 19. novembra u neku bazu, u nešto šta je bila baza Hrvatske vojske ili hrvatskih snaga, kako god hoćete da ih zovete. Verovatno zbog toga što ih još nisu pronašli ili ta jedinica sa kojom smo mi bili bar za to nije znala. U svakom slučaju nas tamo nisu vodili.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Kada ste govorili o dolasku u bolnicu, dakle onaj prvi dolazak, govorili ste da je to bilo negde rano poslepodne i rekli ste: "Došli smo u bolnicu". Interesuje me na koga ste mislili pod tim, došli? Ko je još sa vama došao i ušao u bolnicu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Kada u tom periodu govorim o nama, mislim na tim od četiri osobe, ja, terenski producent, snimatelj i tonac. Dakle, četiri osobe iz "Sky Newsa".

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Danas ste rekli da ste tražili i uspeli da nađete jednu doktorku koja je govorila engleski i uzeli njenu izjavu. Da li je to upravo gospođa koju smo videli na onom snimku koja kao doktor govori ili se radi o nekoj drugoj osobi?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, ne, to je ta žena koju smo videli na snimku.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Pomenuli ste da direktorku, jer vam je bilo poznato da je žena direktorka bolnice, da nju niste videli. Da li vam je poznato zbog čega niste nju mogli da vidite?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ja nisam ranije znao da je direktorka bila žena, to su nam rekli kad smo bili u bolnici. Ja se ne sećam zašto nismo uspeli da se sa njom sretnemo, ali znam da nismo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dok ste obilazili bolesnike, sobe, rekli ste da ste dosta obišli, naravno ne sve, da li vas je pratio na neki način ili bilo ko od vojnika ili ste na bilo koji način ometani u tom pregledu bolnice i onog šta ste hteli da vidite u bolnici?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Koliko se ja sećam, u bolnici... Kada smo mi stigli, nije bilo vojnika. Ja pretpostavljam da kada kažete vojnika, mislite na vojnike JNA? Ne sećam se, dakle da sam video nekog vojnika JNA kada smo tamo stigli niti se sećam da sam video bilo nekog vojnika JNA u bolnici dok smo mi bili tamo. Takođe ne sećam se ni da sam video ni jednog Hrvata u nekakvoj, bilo kakvoj uniformi dok smo bili tamo. Mi smo ušli unutra, nisu nas zapravo vodili naokolo, mi smo snimali, niko nas nije onemogućavao, tražili smo da vidimo direktorku, kao što sam već rekao i naišli na ovu gospođu, doktorku koja je govorila engleski. Naš terenski producent je razgovarao sa još nekim ljudima, ali mislim da sa njima nismo imali intervju. Posle odlaska iz bolnice, koliko se ja sećam, mislim da sam tek prvi put video vojnika JNA i to je bio koliko se ja sećam, gospodin Šljivančanin i tamo je takođe bio i onaj predstavnik Međunarodnog crvenog krsta koga smo sreli dan ranije.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada ste govorili o odlasku iz bolnice ovog konvoja, to je bilo narednog dana, rekli ste da ste imali saznanja da je on krenuo prema

Hrvatskoj i da je vraćen i da je kasnije otišao za Sremsku Mitrovicu. Da li se sećate da ste upravo to rekli i kameranu u kameru u jednom kadru kada upravo autobusi prolaze pored vas dok to govorite?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, sećam se, to je bio završni kadar kada sam se ja obraćam direktno u kameru i rekao da će Hrvati iz Vukovara da odu u Sremsku Mitrovicu. Da, tako je bilo, ali tamo smo ih zatekli i sledećeg dana. 21. novembra mi smo naime otišli u Sremsku Mitrovicu da vidmo šta je s njima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, taj snimak se odnosio, da kažem, na taj drugi pokušaj izlaska iz Vukovara kada ste već znali da oni idu za Sremsku Mitrovicu, je l' tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Dok sam govorio u kameru, autobusi su prolazili iza mene, da, tada su ti autobusi išli za Sremsku Mitrovicu, tako je.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kada ste rekli, čini mi se da je to bilo i sada na ovom snimku, da ste vi to danas rekli u kamere, da je preko 500 ranjenih bilo u bolnici. Da li se sećate odakle vama taj podatak? Ko vam je dao taj podatak?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Ne, ne sećam se. Pretpostavljam da sam tu informaciju dobio od one doktorke s kojom smo razgovarali u bolnici. Ali sada ne mogu da se setim odakle mi ta informacija.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gospodine van Lynden, malopre ste rekli, kada sam vas pitao za ovaj konvoj, da ste sigurni u to jer ste narednog dana otišli u Sremsku Mitrovicu i videli da su ti ljudi tamo otišli. Čujem da u zapisnik nije ušlo baš na taj način, pa zbog toga ponovo pitam. Dakle, vi ste narednog dana otišli do Sremske Mitrovice i uverili se da je taj konvoj tamo i otišao, je l' tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: 21. novembra mislim da sam otišao u sportsku dvoranu u Sremskoj Mitrovici i tamo sam našao one ljude koji su bili odvedeni iz bolnice, evakuisani iz bolnice, a koji nisu bili ranjeni. Mi smo tamo ostali dok ih ponovo nisu ukrcali u autobuse i iz Sremske Mitrovice odveli ovog puta u Bosnu, to je poslednji put da smo ih videli, jer su oni posle toga uspeali da dođu na hrvatsku teritoriju. Takođe smo zatražili da saznamo gde su ljudi iz drugih autobusa, recimo oni koji su ukrcani 18, međutim to nam nije bilo dozvoljeno, niti nam je rečeno gde su ti ljudi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, ali govorimo dakle o ovom konvoju koji ste vi pratili i ispratili. Dakle, o njemu govorimo i za njega znate da je stigao u Sremsku Mitrovicu?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Da, jedino su ti ranjenici su, pretpostavljam bili odvedni u bolnicu, ali ne znam gde, verovatno u Sremsku Mitrovicu, ali to ne znam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate gospodine van Lynden da ste u svojoj izjavi, najpre vas pitam, vi se svakako sećate da ste davali istražiteljima Tužilaštva izjavu pre ovog svedočenja, je l' tako?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Sećam se da sam davao neke izjave istražiteljima, da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate da ste upravo tada i rekli da je po onom šta ste videli JNA upravo štitila i civile i one koji su predavali oružje od eventualno paramilitarnih jedinica koje su se nalazile u Vukovaru?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: To sam rekao i to je ono šta sam video u Vukovaru. Ujutru 13. novembra video sam civile, malu jednu grupu civila kako prolaze pored ovog rukovaoca minobacačem iz Gardijske jedinice s kojom sam bio. Njih su vojnici vodili negde prema pozadini. To sam rekao u izjavi i u svom izveštaju u to vreme. 19. novembra kada smo bili u centru mesta, iz mesta je izlazila velika grupa civila, tada sam opet video vojnike JNA kako ih prate iz centra prema predgrađu mesta.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Kada smo malopre govorili o ovom konvoju koji se vratio iz prethodnog pokušaja da ide za Hrvatsku, da li ste saznali na koji način je sprečen taj konvoj da ode u Hrvatsku? Dakle, da li ih je neko zaustavio ili je na njih pucano?

SVEDOK VAN LYNDEN – ODGOVOR: Mi sami nismo videli zbog čega, nama su oficiri JNA rekli da su hrvatske snage otvorila vatru na njih i to je bilo rečeno neslužbeno, dakle ne pred kamerama, a to su nam potvrdili i posmatrači Evropske zajednice (ECMM, European Community Monitoring Mission). To sam ja onda rekao i u svom izveštaju šta je dovelo do direktnih napada i izjava hrvatskih vlasti koje su bile uperene protiv mene zbog toga što sam tako nešto rekao.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala vam gospodine van Lynden, ja nemam više pitanja za vas. Još jednom hvala.

SUDIJA PARKER: Zahvaljujem se gospodine Domazet. Gospođu Tapušković, da li bi bilo praktično da sada počnete, jer imamo četiri minuta?

ADVOKATICA TAPUŠKOVIĆ: Časni Sude, ja bih predložila da završimo današnje suđenje, jer ja ne bih mogla da završim unakrsno ispitivanje ovog svedoka za četiri minuta. Ostalo nam je stvarno samo četiri minuta, to nije dovoljno.

SUDIJA PARKER: Izglada da je najpraktičnije da tako uradimo gospođu Tapušković. Gospodine, kao što smo rekli, završili smo sa našom sednicom danas i još je ostalo možda tri i po minuta. Nastavljamo sa radom sutra poslepodne u 14.15. Bićemo vam zahvalni da budete ovde sutra poslepodne da nastavimo. Odlično napredujemo sa vašim iskazom.

SVEDOK VAN LYNDEN: Biću ovde.

SUDIJA PARKER: Hvala. Prekidamo sa radom, nastavljamo sutra.

